

A.Kajantie

Opintomatka 23.10-23.11.1956
Bank deutscher Länder'in.

ALKULAUSE.

d) Suhde valtioon

s.10

e) Pankin tehtävät

s.11

1. Rahapoliittiset tehtävät

2. Setelinanto-oikeus

3. Luotonanto

s.12

Johtokunnan myöntämällä opintomatalla olin Bank deutscher

Länder'issä, Frankfurt am Main'issa 1 kk:n ajalla 23.10.-23.11.56.

Tehtävänäni oli lähinnä tutustua pankin kirjanpitoon ja organisatio- sekä revisio-osastoihin. Kun olin ensimmäinen varsinaiselle opintomatalle tullut Suomen Pankin virkailija halusivat Bank deutscher Länder'in hyvää huolta vierailijoista pitävät henkilökunta- ja muidenkin osastojen esimiehet, jotka itse ovat erinomaisen monipuolisesti selvillä kaikista pankkialaan kuuluvista seikoista, antaa myös vierailijalle mahdollisimman monipuolisen käsityksen Bank deutscher Länder'in toiminnasta. Käytettävissäni olleen suhteellisen lyhyen ajan takia jäi pikavauhdista ja pitkistä työpäivistä huolimatta vielä paljon mielenkiintoista näkemättä.

Vaikka tiedänkin pitkien selostusten kauhistuttavan mahdollista lukijaa, katson velvollisuudekseni yrittää antaa mahdollisimman monipuolisen kuvan Bank deutscher Länder'istä ja sen toiminnasta.

Seuraavan sisällysluettelon toivon helpottavan tutustumista matkakertomukseen.

1. BANK DEUTSCHER LÄNDER'IN ESITTELY	s.1
1. Alkuvaiheet ja keskuspankkisysteemin olennaiset piirteet	"
2. Länsi-Saksan vanha ja uusi keskussetelipankkilaki	s.2
A. Nykyinen Länsi-Saksan keskuspankkilaki	"
a) Suhde valtioon ja poliittisiin ryhmittymiin	"
b) Bank deutscher Länder'in tehtävät	s.3
c) Pankin organisatio ja johdon valitseminen	s.5
d) Peruspääoma ja taseet. Vuosivoitto	s.6
e) Yhdistelmä	s.7
B. Uusi Länsi-Saksan keskuspankkilaki	s.8
a) Lain käsittely valtiopäivillä	"
b) Nimi ja organisatio	s.9
c) Johtajien nimittäminen	s.10

d) Suhde valtiovaltaan	s.10
e) Pankin tehtävät	s.11
1. Rahapoliittiset tehtävät	"
2. Setelinanto-oikeus	"
3. Luotonanto	s.12
4. Kassareservit	"
5. Avomarkkinatoimenpiteet	s.13
2. BANK DEUTSCHER LÄNDER'IN ORGANISATIO	s.16
3. PANKIN RAKENNUKSET	s.18
4. ERÄITÄ PANKIN TÄRKEIMPIÄ TEHTÄVIÄ	s.19
41. Setelinanto-oikeus	"
42. Keskuspankin siirtoliike	s.21
43. Ulkomaiset valuutat	s.23
44. Tiedoitustoiminta	s.25
5. HENKILÖKUNTA JA SEN KOULUTUS	s.27
51. Henkilökuntaosasto	"
52. Palkat	s.28
53. Eläke	s.29
54. Lomat ja muut sosiaaliset edut	"
55. Virkaluokat ja tutkinnot	s.30
6. PANKIN KONEISTUS	s.34
7. BANK DEUTSCHER LÄNDER'IN KIRJANPITO	s.35
8. BANK DEUTSCHER LÄNDER'IN ORGANISATIO- JA REVISIO-OSASTOT	s.38
1. Organisatio-osasto	s.38
2. Revisio-osasto	s.39
20. Osavaltiopankkien ja niiden haarakonttoreiden tarkastus	s.41
21. Bank deutscher Länder'in sisäinen tarkastus	s.42
22. Valuuttapankkien tarkastus	"
LOPPULAUSE	s.44

Liitteet:

Länsi-Saksan korkokysymyksestä
 Organisiatiokaavio
 Tutkimusvaatimukset.

I. BANK DEUTSCHER LÄNDER'IN ESITTELY.

1. Alkuvaiheet ja keskuspankkisysteemin olennaiset piirteet.

Bank deutscher Länder perustettiin maaliskuussa 1948, mutta sen toiminta alkoi varsinaisesti Saksan rahanuudistuksen tapahduttua 21.6.1948. Tämä erittäin jyrkästi voittajien sanelemana toimeenpantu uudistus vasta loi mahdollisuudet keskuspankin raha- ja luottopolitiikan hoidolle. Valuuttapolitiikan hoito taas kävi mahdolliseksi, kun länsivaltojen, alkujaan amerikkalaisten, Saksan ulkomaankauppaa ja valuuttavarantoa hoitamaan sodan jälkeen perustama laitos (Joint Export-Import Agency) liitettiin v.1948 keskuspankkiin. Vaikka Länsi-Saksan keskuspankkisysteemi luotiinkin entisen Reichsbankin pohjalle (mm. toimitalot otettiin käyttöön), ei sitä kuitenkaan pidetä Reichsbankin oikeudellisena perillisenä, vaan Reichsbank on juriidisesti katsoen edelleen olemassa, vaikkakin ilman pankkitoimintaa.

Bank deutscher Länder'in nopeaan organisointiin liittyi tavattomia vaikeuksia. Ei ollut henkilökuntaa, ei rakennuksia eikä konttorivälineitä. Huomioonottaen olosuhteet ja lyhyen ajan saksalaiset loivat ennakkoluulottomasti ihmeteltävällä taidolla ja tarmolla sopivan organisation, hankkivat ja kouluuttivat uuden henkilökunnan (runkona Reichsbankin vanha kaarti, josta usein on ollut vi-rastokankeuteen tottuneena paljon haittaakin), rakensivat toimitalot, jopa asunnotkin virkailijoille. Tässä työssä on paljon haittaa tuottanut se, ettei vielä tänä päivänäkään tiedetä, missä kaupungissa keskussetelipankki lopullisesti tulee sijaitsemaan.

Länsi-Saksan keskuspankkisysteemi eroaa oleellisesti kaikista muista systeemeistä. Voittajien hajoittamisperiaatteen mukaisesti

se luotiin kaksiaasteiseksi (zweistufig). Jokaiseen Länsi-Saksan osavaltioon perustettiin osavaltiokeskuspankki (Landeszentralbank), jotka ovat ainakin muodollisesti täysin itsenäisiä. Näiden yläpuolelle asetettiin Bank deutscher Länder huipuksi, myöskin muodollisesti itsenäiseksi, mutta ilman mitään haarakonttoreita tai edes välitöntä liiketoimintaa yksityisten asiakkaiden tai pankkien kanssa. Vain liittovaltion laitokset ja LZB:t tulivat olemaan sen kotimaisina asiakkaina. Se oli siis oikeastaan keskuspankkien pankki.

LZB:t taas ovat "pankkien pankkeja". (Luotonantoa yksityisille asiakkaille tapahtuu tosin Ranskan miehitysvyöhykkeellä). Muuten ovat LZB:ien asiakkaina rahalaitokset ja osavaltioiden laitokset. Yksityisiä korottomia tilejä on niillä myös oikeus pitää. Näitäkin vain siitä syystä, että Saksassa toimii keskuspankkisiirto, jonka keskuksena on Bank deutscher Länder.

Bank deutscher Länder'in tehtävät ja luonne selviävät parhaiten tarkastelemalla setelipankkilakia.

2. Länsi-Saksan vanha ja uusi keskussetelipankkilaki.

A. Nykyinen Länsi-Saksan keskuspankkilaki.

- a) Bank deutscher Länder'in suhde valtioon ja poliittisiin ryhmittymiin.

Bank deutscher Länder on velvollinen ottamaan huomioon liittohallituksen yleisen talouspolitiikan ja tukemaan sitä sen omien tehtävien puitteissa.

Käytännössä ei tämä määräys ole ollut niin paha kuin miltä näyttää, vaan on pankki saanut toimia täysin itsenäisesti. Liittovaltion talous- ja rahaministerit tai heidän edustajansa ovat oikeutettuja olemaan läsnä keskuspankkineuvoston kokouksissa, mutta ilman

äänioikeutta. Esityksiä he voivat tehdä ja vaatia päätösten teon lykkäystä korkeintaan 8 päivällä.

Pankin on annettava hallitukselle tämän vaatimat kertomukset ja tiedot.

Lain mukaan ei pankki ole velvollinen noudattamaan minkään poliittisen liittymän tai julkisen laitoksen määräyksiä, oikeusistuuksia lukuunottamatta. Bank deutscher Länder ei siis ole mikään "valtiopäiväin pankki", vaan täysin itsenäinen.

b) Bank deutscher Länder'in tehtävät.

Kun keskuspankilla on yksinoikeus setelinantoon on sille annettu myös oikeus määrätä Landeszentralbankien mahdollisimman yhdenmukaisesta pankkipolitiikasta. Sillä on oikeus määrätä yhteisestä luottopolitiikasta koron määräämisineen, samoin osavaltiopankkien avainmarkkinatoimenpiteistä.

Keskuspankilla on oikeus määrätä yhteistoiminnassa LZB:ien kanssa rahalaitosten vähimmäisreserveistä. Myös LZB:t ovat velvollisia pitämään Bank deutscher Länder'issä kassareservejä. Toisaalta ne ovat oikeutettuja rediskonttaamaan tarpeen tullen Bank deutscher Länder'issä. Näille rediskontoille määrätään korko, jonka tarkoitus on vain säädellä systeemin sisäistä voitonjakoa.

Bank deutscher Länder hoitaa LZB:ien välityksellä rahalaitosten välisen siirtoliikkeen.

Bank deutscher Länder voi yhteistoiminnassa LZB:ien kanssa

- ostaa ja myydä valuuttoja, ja kultaa, hopeaa sekä platinaa;
- ottaa vastaan (korottomia) talletuksia;
- rediskontata vekseleitä;
- myöntää lainoja:
 - vekseleitä vastaan

- valtion arvopapereita vastaan;
- ottaa säilyttääkseen ja hoitaakseen arvopapereita ja arvoesineitä.

Pankki on oikeutettu

- suorittamaan korvauksetta liittovaltion finanssi- ja kassatehtäviä, pitämään valtion varoja tileillä ja ostamaan ja myymään valtion arvopapereita avoimilla markkinoilla valtion tai omaan lukuun (valtiokonttorin ja postisiirtoliikkeen tehtäviä meillä);
- myöntämään lyhytaikaisia kassaluottoja valtiolle korkeintaan (mukaanluettuna pankin omaan lukuunsa ostamat valtionrahaston vekselit tai annetut diskonttauslupaukset) 1.5 mrd:n DM:n määrään saakka. Lisäksi tulee korkeintaan 200 milj. DM Sonderverbankin Ausgleichsfonds-luottoja.

Valtion kassaluottojen myöntäminen edellyttää, että valtio ja sen laitokset pitävät kassavaransa Bank deutscher Länder'issä.

Tämän on pidettävä nämä tileillä olevat valtion varat sijoitettuina korkoa tuottavasti, jos valtio niin haluaa, pankin hallussa oleviin Ausgleichsforderungen-nimisiin arvopapereihin.

Näitä arvopapereita liittovaltio ja osavaltiot antoivat rahalaitoksille rahanuudistuksessa 1948 taseen vastaavapuolen saattamiseksi tasapainoon vastattavien kanssa, kun valtion velat mitätöitiin rahanuudistuksessa. Niiden korko on enimmäkseen 3 %, eivätkä ne kuoleudu joutuessaan valtion haltuun.

Edelleen Bank deutscher Länder on oikeutettu

- myöntämään valtiolle IMF- ja IBRD-jäsenyyksien johdosta luottoa 1.5 mrd DM, josta IBRD-osuus on korkeintaan 35 milj. DM;
- antamaan ao. viranomaisille ohjeita valuuttapoliittisissa asioissa;

- pitämään tilejä ulkomaisissa pankeissa ja omaan tai vieraaseen lukuun tekemään avista- tai termiinavaluuttakauppoja, ostamaan ja myymään jalometalleja ja tekemään ulkomaisia sijoituksia ja ottamaan ulkomaisia lainoja;
- säännöstelemään valuuttojen ostoja ja myyntejä;
- määräämään raha- ja pankkitilastojen teosta;
- määräämään korko- ja diskonttoprosentit, joita sovelletaan sen ja LZB:iän välillä;
- määräämään vähimmäisreservit LZB:lle (kork.30 % ottolainauksesta) ja vaatimaan reservien pitämistä tileillä Bank deutscher Länder'issä.

Pankki ei ole oikeutettu maksamaan korkoja tileillä olevista varoista.

Avoimamarkkinaoperaatioissa saattaa s_attua, että pankki maksaa esim. 5 % korkoa papereille, joilla se itse saa 3 % sadakseen paperit kaupaksi.

c) Pankin organisatio ja johdon valitseminen.

Pankin yleisen toiminnan suuntaviivat määrää keskuspankkineuvosto (Zentralbankrat) ja toimeenpanee pankin johtokunta.

Keskuspankkineuvostoon kuuluvat 9 osavaltiopankin johtajat sekä Berliner Zentralbank'in johtaja. Lisäksi neuvostolla on presidentti, jonka yllämainitut 9 johtajaa valitsevat. Itseoikeutettuna siihen kuuluu myös Bank deutscher Länder'in presidentti sekä hänen sijaisensa, jolla ei kuitenkaan ole äänioikeutta muuta kuin presidentin poisollessa. Keskuspankkineuvoston presidentti valitaan kolmeksi vuodeksi, mutta hänet voidaan valita uudelleen.

Pankin johtokunnassa on presidentti, varapresidentti ja (nykyi-

sin) 6 jäsentä.

Presidentin ja varapresidentin valitsee keskuspankkineuvosto, joka myös määrää heidän virka-aikansa. Tällöin ei neuvoston presidentti saa äänestää. - Muut johtokunnan jäsenet nimittää määräajaksi tämän jälkeen keskuspankkineuvosto kokonaisuudessaan. Uudelleen nimityminen on mahdollista.

Johtokunnan jäsenet voi keskuspankkineuvosto pätevistä syistä erottaa milloin tahansa.

Landeszentralbankien presidentit nimittää osavaltion valtiovarainministerin ehdotuksesta valtion pääministeri. Muut johtokuntien jäsenet nimittää osavaltion keskuspankin hallintoneuvosto puheenjohtajansa ehdotuksesta.

Kuten nähdään on nimitysasioissa sovellettu monitahoisuuden (pluralismin) periaatetta. Saksan voittajien mielessä väikkyi tietysti hajoittamisen ajatus, mutta pluralismin periaate koitui kuitenkin suureksi hyödyksi Länsi-Saksan kaksiaasteiselle keskuspankkisysteemille. Poliittisella liittovaltion keskushallituksella ei ole mitään sanomista keskuspankkisysteemin johtajia valittaessa.

d) Peruspääoma ja taseet. Vuosivoitto.

Pankin peruspääoma on 100 milj.DM, jonka osavaltiokeskuspankit merkitsevät.

Osavaltiopankkien pääomat, jotka vaihtelevat 10-65 milj.DM, maksavat osavaltiot.

Pankin ja osavaltioiden keskuspankkien taseet julkaistaan kunkin kuun 7., 15., 23. ja viimeisenä päivänä.

Bank deutscher Länder laatii koko Länsi-Saksan keskuspankkisysteemin yhteisen taseen kunkin kuun viimeisenä päivänä. Tässä tasees-

sa kuitataan Bank deutscher Länder'in ja LZB:ien keskinäiset tili-
saatavat ja -velat vastakkain. Laissa on tarkoin määrätty mitä
omaisuusarvoja ja mitä vastattavia taseesta tulee näkyä.

Tilinpäätös on (huolimatta siitä, että pankilla on oma tehokas
revisionsa) annettava riippumattoman ja asiantuntevan tilintarkastus-
toimiston tarkastettavaksi ja hyväksyttäväksi. Vasta tämän lausunnon
jälkeen saa johtokunta jättää tilinpäätöksen keskuspankkineuvostolle,
kuitenkin viimeistään 3 kk vuoden vaihteen jälkeen.

Vuosivoitto (joka tällä hetkellä saadaan etupäässä ulkomaisten
sijoitusten koroista ja kotimaisista rediskontoista) jaetaan moni-
mutkaisella tavalla:

- 1) 20 %, vähintään 20 milj.DM, lakisääteiseen vararahastoon,
kunnes tämä on vähintään 5 % liikkeessä olevista seteleistä.
- 2) Peruspääomalle 6 %.
- 3) Erikois-varauksiin keskuspankkineuvoston päätöksellä 10 %.
- 4) Vähintään 30 milj.DM ja kork.40 milj.DM rahastoon, jonka va-
roilla ostetaan "Ausgleichsforderung"-arvopapereita jotka
seuraavan vuoden alussa luovutetaan korkoineen valtiolle.
- 5) Jäännös vuosivoitosta menee liittovaltiolle.

e) Yhdistelmä: keskitetty Bank deutscher Länder'in.

Tärkeimmät Länsi-Saksan keskuspankkisysteemin ominaisuudet.

1. Desentralisoitu, mutta toimii käytännössä keskitetysti.
2. Laki säätelee yhteisen raha- ja luottopolitiikan, mutta ei si-
sällä mitään jyrkkää velvoitusta rahan arvon säilyttämisestä,
koska se katsotaan kirjaimellisesti ottaen mahdottomaksi teh-
täväksi.
3. Täydellinen riippumattomuus liittohallituksesta ja kaikista

muista poliittista voimista, myös valtiopäivistä. Monitahoisuus- ("Pluralismus"-)periaate nimityksissä, joten hallitus ei pääse edes nimittämään mieleisiään miehiä sopiville paikoille. Vain Zentralbankrat pystyy erottamaan johtokunnan jäsenen.

4. Päättävä ja koordinoiva elin (Zentralbankrat) on erillään toimeenpanevesta (=Bank deutscher Länder'in johtokunta).

5. Setelinanto-oikeus keskitetty Bank deutscher Länder'iin. Landeszentralbankien kassoissa olevat rahat Bank deutscher Länder'ille kuuluvia.

6. Oikeus diskonttokoron ja vähimmäisreservien määräämiseen ja oikeus suorittaa avomarkkinatoimenpiteitä oman harkinnan mukaan pankkien likviidisyyden säatelemiseksi.

7. Valtuutettu myöntämään valtiolle määrättyyn rajaan saakka (1,5 mrd DM) lyhytaikaista kassaluottoa.

Valtuutettu hoitamaan valtion maksuliikettä ja pitämään valtion varoja tileillä.

8. Luotonanto (paitsi liittovaltiolle) hoidetaan LZB:eissa.

9. Ulkomaiset valuuttatilit vain Bank deutscher Länder'illä.

10. Kotimaisten maksujen siirtoliikkeen hoitavat LZB:t, mutta tilinpito keskitetty Bank deutscher Länder'iin.

11. Kaikki lomakkeet ja työskentelyohjeet suunnitellaan Bank deutscher Länder'issä.

B. Uusi Länsi-Saksan keskuspankkilaki.

a) Lain käsittely valtiopäivillä.

Monen vuoden sitkeän työn ja väittelyjen jälkeen saatiin Talousministeriön johdolla tehty esitys uudeksi keskuspankkilaksi marras-

kuussa 1956 käsiteltäväksi valtiopäivillä. Tämän laillisessa järjestyksessä säädettävän lain on määrä korvata entinen voittajien saanelema keskuspankkilaki.

Käsittelyssä ovat lähinnä vastakkain hallitus ja Bundesrat (osavaltioiden 38 edustajan muodostama "ylähuone"). "Rintamat" eivät noudata puoluerajoja valtiopäivillä. Bundesrat kannattaa desentralisoitua pankkia, painostaen sen itsenäisyyttä. Liittohallitus on sentralisoidun kannalla, jotapaitsi se saisi itselleen nimityksissä suuren sanavallan, joten monitahoisuuden periaate miltei häviäisi. Sosialidemokraattinen puolue, jonka odotetaan ensi vaaleissa pääsevän valtaan, on kumma kyllä syksyllä 1956 lausunnossaan asettunut erikoisesti painostamaan pankin itsenäisyyttä.

On vielä mainittava, että itse Bank deutscher Länder ja Zentralbankrat ovat monessa yksityiskohdassa eri mieltä uuden lain laatijain kanssa. Varsin mielenkiintoinen on ankara ottelu, joka on syntynyt valtiovarainministeri Schäffer'in ja keskuspankin välillä valtion mahdollisuudesta saada käyttöönsä osa pankin avoinmarkkinatoimenpiteillä hankkimista käteisvaroista, (ns. "Eintriffsrecht").

b) Nimi ja organisatio.

Uuden pankin nimeksi tulee "Deutsche Bundesbank". Tämän pankin haarakonttoreiksi tulisivat nykyiset n.250 osavaltiokeskuspankkien (LZB) konttoria, kuitenkin niin, että entiset 9 LZB-pääkonttoria ja Berliner Zentralbank olisivat "Bundesbank-Hauptstellen", joilla alaisine konttoreineen olisi jonkin verran itsenäisyyttä hallinnossaan ja liikkeen hoidossaan. - Tämä on eräs kompromissi.

Kun pankki esiintyy oikeudellisesti katsoen yhtenäisenä, on sillä oltava yhteinen johtokunta. Nykyinen pankin toimintaa koordinoiva Zentralbankrat jää tarpeettomana pois, mitä monet pitävät suu-

rena vahinkona. Uusi johtokunta muodostuu kompromissin mukaan. "Innendirektoreista", jotka toimivat pääkonttorissa ja "Aussendirektoreista", jotka ovat keskustoimipaikkojen johtokuntien jäseniä.

c) Johtajien nimittäminen.

"Innendirektorit", mukaanluettuna pankin presidentti ja varapresidentti, nimittää liittovaltion presidentti hallituksen esityksestä. "Aussendirektorit" nimittää liittopresidentti Bundesratin ehdotuksesta. Viimemainitun on sitä ennen kysyttävä ao. osavaltion hallituksen mielipidettä. Kun aikaisemmin "Innendirektorit" nimitti Zentralbankrat ja "Aussendirektorit" osavaltion pääministeri ja ao. pankin hallintoneuvosto, on nimitysten keskitys hallituksen käsiin silmiinpistävä. - Pankki itse olisi halunnut, että presidenttiä ja varapresidenttiä lukuunottamatta, muut johtokunnan jäsenet olisi nimetty autonomisilla vaaleilla.

d) Suhde valtiovaltaan.

Uuden lain mukaan on pankki tehtäviään suorittaessaan täysin riippumaton liittohallituksesta. - Tästä kohdasta ovat kaikki määräävät tahot yhtä mieltä, vaikka hallituksen epäillään kiertävän sen henkeä käyttämällä sopivasti nimitysoikeuttaan hyväkseen.

Pankki on, kuten entinenkin laki määräsi, velvoitettu ottamaan huomioon hallituksen yleisen talouspolitiikan, sikäli kuin se on mahdollista sen omien tehtävien suorituksen kannalta. Liittokansleri tai hänen edustajansa, samoin valtiovarain- ja talousministerit tai vast. edustajat ovat oikeutettuja olemaan läsnä pankin johtokunnan kokouksissa, tosin ilman äänioikeutta. He voivat esittää hallituksen kannan ja vaatia tarpeen tullen jonkin päätöksen teon lykkäämistä korkeintaan 2 viikolla.

e) Pankin tehtävät.

1. Rahapoliittiset tehtävät.

Ilmeisesti Hollannin ja Sveitsin keskuspankkilakien vaikutus näkyy pankin tehtävien määrityksessä. Tahallaan on vältetty seteli-pankin tehtävien konkreettista määrittelyä. "Die Bundesbank regelt mit Hilfe der währungspolitischen Befugnisse, die ihr nach diesem Gesetz zustehen, den Geldumlauf und die Kreditversorgung der Wirtschaft mit dem Ziele, die Währung nach innen und aussen zu sichern".

Määräys on verrattain "pyöreä", kun katsotaan, ettei pankkia ole pantava mahdottomien vaatimusten eteen. Mitä tarkemmin tehtävät luetellaan, sitä mahdottomampi niitä on toteuttaa, koska pankki ei voi määrätä esim. finanssipolitiikasta tai palkkapolitiikasta. "Keskuspankin on oltava opportunisti", on Dr.E.Wolf sanonut. Pankin tehtävänä on "...nur einen optimalen Grad von Währungsstabilität aufrecht zu erhalten" (Dr.Willy Schmitt). Käytännössä katsotaan tietenkin, että rahan sisäisen ja ulkoisen arvon säilyttäminen on pankin tärkein tehtävä, jota varten sen on osattava valita kulloinkin sopivimmat aseet arsenalistaan.

2. Setelinanto-oikeus.

Pankilla on setelinanto-oikeus. Mitään ylärajaa ei lakiehdotuksessa määrätä. Rahapoliittisesti tämä edellyttää luotto- ja valuuttapolitiikan erittäin tarkkaa hoitoa.

Setelinannon kontingentoimisen katsovat saksalaiset olevan samaa kuin hevosen sitominen hännästä liekaan. Jos nimittäin huonosti hoidetulla luotonantopolitiikalla rahan määrä liikkeessä on päästetty nousemaan liian suureksi, kun otetaan huomioon myös yksityispankkien luoma luottoraha, ei tilannetta paranneta kiel-

täytymällä setelinannosta. Se vain luo sekasortoa maksuliikkeen yksityissektorissa.

3. Luotonanto.

Pankin tehtävänä on pääasiassa toimia pankkien pankkina (=rediskonttaus ja valuuttakauppa).

Sen tehtäviin kuuluu myös lyhytaikainen luotonanto valtion laitoksille ja valtion maksuliikkeen ilmainen hoito.

Luottoja voidaan antaa liittovaltiolle, rautateille, postille, osavaltioille ja parille korvauksia maksavalle rahastolle. Luottojen ylärajat on määrätty.

Luottojen antaminen edellyttää, että kaikki valtion laitosten liikenevät varat pidetään keskuspankissa tileillä, rautateitä kuitenkin lukuunottamatta. Muualla saadaan pitää tilejä vain liittopankin luvalla. (Saksalaiset muuten väittävät Schäffer'in sotkeneen "Juliusturmiin" kuuluvia varoja muualla pidettäville tileille niin, ettei kukaan muu kuin hän tiedä, paljonko valtiolla on kaikkiaan kassavaroja "takataskussa").

Suoranaista luotonantoa yksityisille (joka nykyisin on sallittu Ranskan miehitysvyöhykkeellä), ei uusi laki edellytä.

Diskontto- ja lombard-korot määrää pankki. Samoin korot valtiolle annetuille luotoille. Samalla laki antaa pankille oikeuden hallinnollisin keinoin vaikuttaa luotonantoon. Tällöin voidaan harjoittaa sekä kvalitatiivista että kvantitatiivista luottopolitiikkaa, so. säädellä luottojen laatua ja määrää.

4. Kassareservit.

Pankkien likviidisyyteen pyritään vaikuttamaan vähimmäisreservipolitiikalla. Reservien ylärajat uuden lain mukaan ovat 30 % shekkitileillä (nyk.20 %), 15 % säästötileillä (nyk.10 %), alarajaa

ei ollenkaan (nyk. 8 % shekkitileillä ja 4 % säästötileillä). Muissa laissa määrätään pankkien likviidisyydestä, joten alarajat voidaan poistaa.

Lukuunottamatta maaseudun pieniä osuuskassoja, joilla ei ole girotilejä Bundesbankissa, määrätään rahalaitoksille välitön kassareservien talletusvelvollisuus lähimpään keskuspankin konttoriin.

Täten saadaan läheisempi, suora kosketus pankin ja asiakaspankkien välillä, jota pidetään erittäin tärkeänä. Lisäksi (esim. Vizepräsident Könneker) pidetään tärkeänä, ettei pankkilaitossysteemien keskuspankkien kautta keskussetelipankin pääkonttoriin koota yhteen paikkaan valtavia "mahoja" pääomia, koska silloin ilmestyy poliittisia ym. voimia vaatimaan niiden sijoittamista johonkin hyödylliseen tarkoitukseen. Konttoreissa ne ovat pienempinä erinä hajallaan, eivätkä siten tunnu niin houkuttelevilta.

Saksassa pidetään vanhojen raskaitten kokemusten perusteella (mm. 1930-luvulla) välttämättömänä, että pankkien likviiditeetin takia on niiden pidettävä kassavarantonsa keskussetelipankissa. Oman systeemin keskuspankissa pitäminen johtaa vain niiden sijoittamiseen enemmän tai vähemmän likviidisesti, esim. muihin rahalaitoksiin, jotka itse voivat joutua vaikeuksiin. (Mitenkähän olisi, jos meilläkin Suomen Pankki voisi määrätä talletuksia vastaanottavat laitokset, postisäästöpankki mukaan luettuna, tilanteen mukaan pitämään sopivan prosentoin talletuskannastaan korottomalla tilillä lähimmässä Suomen Pankin konttorissa).

5. Avomarkkinatoimenpiteet.

Pahin ristiriita liittovaltion hallituksen (oik. valtiovarainministerin) ja keskuspankkisysteemin johdon välille on syntynyt valtion

väliintulo-oikeudesta ("Eintrittsrecht") pankin avomarkkinaoperaatioiden yhteydessä.

Rahanuudistuksen tapahtuessa joutui valtiovalta antamaan keskuspankkisysteemille 8.1 mrd:n DM:n nimellisarvosta ta-seitten tasaukseen "Ausgleichsforderungen"-arvopapereita. Kun näiden korko on vain 3 %, eikä niillä ole mitään kuoletusaikaa, ei keskuspankki saa näitä avoimilla markkinoilla kaupaksi. Jotta avomarkkinaoperaatiot olisivat mahdollisia on valtiovarainministeri Bank deutscher Länder'in kanssa maaliskuussa v.1957 päättyvällä sopimuksella suostunut vaihtamaan näitä huonoja papereita 2 mrd:n DM:n arvosta sopivampiin rahamarkkinapapereihin (Schatzwechseln und unverzinsliche Schatzanweisungen = U-Schätze), jotka nykyisin menevät (pankkien likviidisyyden ollessa valuuttavarannon runsaan kasvun takia hyvän) hyvin kaupaksi. K.o. määrä, 2 mrd DM, alkaa olla sijoitettu ja Bank deutscher Länder haluaisi 1 mrd lisää "Mobilisierungspapiere", mutta ministeri Schäffer suostuisi vain sillä ehdolla, että valtio tarvittaessa saisi osan, korkeintaan puolet, Bank deutscher Länder'in arvopapereita myymällä liikkeestä poisvetämistä varoista omaan käyttöönsä. Koska valtio panisi nämä varat taas liikkeeseen, ei Bank deutscher Länder'in johto halua hyväksyä Schäffer'in vaatimusta. Myös pelko ennakkotapauksesta uutta lakia silmälläpitäen vaikuttaa puolin ja toisin.

Tammikuun alussa 1957 sai Zentralbankrat painostettua Schäffer'in hyväksymään $\frac{1}{2}$ v:ksi ko. 1 mrd:n DM:n korotuksen uhkaamalla muuten korottaa kassareservejä.

Valtion "Eintrittsrecht"-mahdollisuus, tarvittaessa ilman keskus-

pankin suostumusta, on otettu uuteen keskuspankkilakiehdotukseen. Tästä kohdasta käydään valtiopäivillä ankaraa taistelua.

Valtiovarainministerin varautumisen pahojen päivien varalle ymmärtää, kun "Juliusturmiin" (pääasiassa valtion tilille keskuspankkiin) kertyneet säästöt 7.5 mrd DM ovat uhkaavasti sulamassa, eikä valtiolla ole Saksassa ollut asiaa pääomamarkkinoille rahanuudistuksen jälkeen (tällöin valtion velat muitta mutkitta pyyhittiin pois). Jos nyt keskuspankki kyllästäisi rahamarkkinat valtion lyhytaikaisilla papereilla, ei valtio niitä enää saisikaan kaupaksi. Valtio joutuisi silloin lyhytaikaisen luoton otossaan täysin riippuvaiseksi keskuspankin johdosta.

Mainittakoon, että "Juliusturmissa" olevat valtion varat eivät näy kokonaisuudessaan Bank deutscher Länder'in taseessa, koska pankki on niistä osan sijoittanut hallussaan oleviin Ausgleichsforderung-papereihin valtion korkomenojen säästämiseksi (uhraamalla siis osan omista korkotuloistaan).

Kun katselee suomalaisen silmin saksalaisten ankaraa kiistaa valtion "Eintrittsrecht"-mahdollisuudesta, ei voi olla huomaamatta räikeätä eroa meidän oloihimme verrattuna. Meillä valtio kahmii kaikilla mahdollisilla eduilla varustetuilla obligaatiolainoillaan leijonan osan (12 mrd mk v.1956) säästö-
pääomien kasvusta, käyttäen saamansa varat pääosassa kulutusta edistäviin tarkoituksiin. Se aiheuttaa osaltaan jopa pankkien talletusten vähenemisen tai kasvun hidastumisen ja siten redis-
konttausten nousun keskuspankissa. Näin voidaan katsoa valtion välillisesti saavan luottoa keskuspankista. Varsinkin näin voi käydä v.1957, kun pankit ovat sitoutuneet merkitsemään valtion

obligatioita 6 mrd:n mk:n arvosta. Ei ole sanottu, että pankit saavat obigaationsa myytyä yleisölle tai tallettajilleen. Rediskonttaukset pyrkivät vain kasvamaan niin kauan kuin pankeilla on yleensä rediskonttauskelpoisia vekseleitä. Toisaalta (lyhytaikaiset) lainat ja pienet vekselit edustavat huomattavaa näkymätöntä säästämistä. Ne olisivat edullisia pankille, mutta niistä ei ole apua rediskonttauksessa. Pankkien likviidisyyks voi vielä entisestäänkin vaikeutua, riippuen tietenkin myös ulkomaankaupan kehityksestä.

Pitäisikö kuin Obergruppe ei oleisessa kasviossa ole voitu

menetä.

Kirjainten laaditussa luettelossa esiintyvät kaikki yksi-

2. BANK DEUTSCHER LÄNDER'IN ORGANISATIO.

Oheen liitetystä pankin organisatiokaavasta nähdään miten saksalaisella perusteellisuuudella pankki organisoidaan. Johtokunnan jäsenet (Mitglieder des Direktoriums) ovat pankin sisäiseltä arvonimeltään Dezernent'ejä, joilla on johdossaan kullakin "Dezernat". Tämä taas jakaantuu:

Dezernat	esimies johtok.	jäsen (Dezernent)	I
Hauptabteilung	"	I Direktor	Or
Abteilung	"	II Direktor	1
Obergruppe	"	Bankrat	10
Gruppe	"	" tai Oberinspektor	100
Untergruppe	"	Oberinspektor	1000

Hauptabteilung'in lyhennys merkitään kirjaimin, muut desimaalijärjestelmän mukaan numeroin.

Organisatio-osaston rationalisointiryhmän on tärkein seurattava työ-

- Esim:
- Or = Hauptabteilung: Organisation und Revision = Orga-Revi
 - Or 1 = Organisationsabteilung
 - Or 10 = Obergruppe: Betriebsorganisation
 - Or 2 = Revisionsabteilung
 - Or 20 = Obergruppe: Aussenrevision
 - Or 201 = Gruppe: Kassenprüfungen
 - Or 21 = Obergruppe: Innenrevision
 - Or 210 = Gruppe: Laufende Prüfungen.

Pitemmälle kuin Obergruppe ei oheisessa kaaviossa ole voitua mennä.

Kirjanmuotoon laaditussa luettelossa esiintyvät kaikki yksiköt. - Esim.

Verwaltungsabteilung:

V 1090 Untergruppe Reisedienst

V 1091 " Materialverwaltung

V 1092 " Hausverwaltung (n. 100 henkilöä)

V 1093 " Pförtnerdienst (n. 20 henkilöä)

V 1094 " Wachdienst (n. 20 henkilöä).

Tämä organisatiomuoto on erittäin selvä ja havainnollinen sekä joustava. Tehtävien monipuolistuessa voidaan väliin lisätä helposti uusia osastoja tai päinvastaisessa tapauksessa vähentää henkilökuntaa, jopa lopettaa kokonaisia ryhmiä.

Tärkeimmät virkailijat saavat osoitteekseen hoitamansa ryhmän tai osaston numeron (meillä puhelinnumeron).

Haittana on joskus se, että virkailijoita tarvitaan liikaa. Organisaatio-osaston rationalisointiryhmän on tarkoin seurattava työ-

määrien vaihtelua. Tätä silmällä pitäen tehdäänkin pankin kaikilla osastoilla jatkuvaa, suorastaan yksityiskohtaisen tarkkaa työtilastoa, joka sitten kootaan yhteen ryhmässä Z 353 (Hauptbuchhaltung-Betriebsstatistik). Täältä on milloin tahansa saatavissa tiedot työ- määrän vaihteluista ja jos huomataan suurempia muutoksia, saa organisatio-osasto panna heti toimeksi.

Bank deutscher Länder'in organisatiossa on osastot jaettu kahteen suureen pääryhmään: valmistelevaa, käsittelevää pankkityötä tekevät (sachbearbeitende Tätigkeit) ja suorittavaa, toimeenpanevaa työtä tekevät eli teknillinen puoli (geschäftsabwickelnde Tätigkeit). Tässä jaossa on oltu niin tunnontarkkoja, että esim. remburssit hoidetaan osaksi ulkomaan osastolla ja osaksi maksuosastolla.

Suorituspuoli on keskitetty kokonaisuudessaan saman johtokunnan jäsenen, Dr. Zachaun, hoitoon. Hänelle kuuluu 5 pääosastoa: Personal- abteilung, Verwaltungsabteilung, Hauptkasse, Hauptabteilung; Zahlungsverkehr-Buchhaltung-Organisation und Revision ja noin puolet pankin hieman yli 2000 nousevasta henkilökunnasta.

Pankin tehtävien osaksi muuttuessa ja uuden keskuspankkilain valmistuessa odotetaan lähimmän 3 vuoden kuluessa tapahtuvan suuria muutoksia pankin organisatioon.

3. PANKIN RAKENNUKSET.

Pommituksilta säilyneessä entisessä Reichsbankin toimitalossa sai Bank deutscher Länder aloittaa toimintansa. Kun rakennus osoit- tautui heti pieneksi, ostettiin ympäröiviä tontteja ja taloja. Ra- kennettiin ja vuokrattiin uusia rakennuksia, joita nyk. on 19 kappa- letta, osaksi tunneleilla toisiinsa yhdistettyinä. Kun ei ollut var-

muutta, jääkö pankki Frankfurt am Mainiin, rakennettiin uudet talot suurimmaksi osaksi siten, että ne voidaan tulevaisuudessa muuttaa tarvittaessa asunnoiksi. Tästä johtuen ovat pankin työhuoneet pienhköjä ja esimiehillä ja heidän sihteereillään on säännöllisesti omat huoneet. Pankilla on edellisen lisäksi virkailijoita varten suurempia ja pienempiä uusia asuntotaloja 40-50 kpl, joissa on yli 1000 huoneustoa. Varsinkin korkeampia virkamiehiä varten rakennetut huoneustot ovat tilavia ja varsin nykyaikaisia.

4. ERÄITÄ PANKIN TÄRKEIMPIÄ TEHTÄVIÄ.

Saksan keskuspankkisysteemin tärkeimmät tehtävät on lueteltu keskuspankkilain selostuksen yhteydessä.

Sen lisäksi mitä edellä keskuspankkilain selostuksen yhteydessä on tullut mainittua selostan nyt tarkemmin eräitä Bank deutscher Länder'in tehtäviä, joihin minulla opintomatkan aikana oli tilaisuus tutustua.

41. Setelinanto-oikeus.

Setelinanto-oikeus on rahalaissa rajoitettu. Aluksi oli yläraja 10 mrd DM, mutta kun Zentralbankrat'illa on oikeus korottaa sitä 1 mrd DM kerrallaan, on se nykyisin jo (14.1.56 alkaen) 15 mrd DM. Katteesta ei rahalaissa mainita mitään, mutta on Saksan setelirahalla nykyisin erinomainen kulta- ja valuuttakate (esim. 15.12.56 liikkeesä olevia seteleitä 14.1 mrd DM, kulta- ja valuuttavaranto lähes 18.0 mrd DM).

Metallirahan lyöntioikeus siirtyi Bank deutscher Länder'ilta

v.1950 liittovaltiolle, jonka on lain mukaan käytettävä saamansa voitto asuntorakennuksen edistämiseen. Metallirahan lyönnille on säädetty yläraja 30 DM henkilöä kohti Länsi-Saksassa. Ja 20 DM:n päättä kohti ylittäminen vaatii Zentralbankratin hyväksymisen.

Bank deutscher Länder voi milloin tahansa julistaa jonkin seteliarvon maksuvälineeksi kelpaamattomaksi. Tällöin ko. setelit on 1 kk:n kuluessa esitettävä lunastettaviksi, muuten pankki ei ole velvoitettu niitä lunastamaan. - Metallirahoilla on lunastusaika vähintään 3 kk.

Rikkinäisen setelin on pankki velvollinen lunastamaan täydestä arvostaan, jos siitä on jäljellä enemmän kuin puolet. Pääkassanhoidaja ratkaisee tulkinnanvaraiset tapaukset.

DM-setelit painetaan nykyisin 3:ssa eri paikassa, 100- ja 50 DM-setelit Ranskassa, 20- ja 10 DM-setelit USA:ssa ja 5 DM-setelit pankin toimintaansa alottelevassa setelipainossa Länsi-Berlinissä.

Väärää seteli- ja metallirahaa esiintyy Länsi-Saksassa melkoisesti, esim. v.1955 tuli esille keskim. 100 väärää seteliä ja 1200-1500 metallirahaa kk:ttain. Onpa pankin pääkassassa 9 miehen ryhmä pelkäävän väärän rahan tapauksia hoitamassa.

Rahankuljetukset Saksassa hoitaa Bank deutscher Länder omine autoineen ja asestettuine vartioineen. Uuden metallirahan kuljetuksen keskuspankkeihin hoitaa valtiovarainministeriö.

Bank deutscher Länder'issä käytetään rahanlaskijoina suureksi osaksi miehiä (aikaisemmin varsinkin eläkkeelle siirtynyttä armeijan tai rajavartioston kantahenkilökuntaa). Nykyisin käytetään lisääntyvissä määrin myös naisia kassatyössä.

Metallirahan lasku on koneistettu. Setelipuolen koneistaminen oli juuri pantu alulle.

42. Keskuspankin siirtoliike.

Toisin kuin meillä ei Länsi-Saksassa ole postisiirtoliikettä, vaan keskuspankin siirtoliike, joka hoitaa osavaltiosta toiseen menevät siirtomaksut. Siihen liittyy läheisesti lunastettujen shekkien ns. yksinkertaistettu periminen, joka meillä myös on tavallaan sälytetty postin niskoille.

Näiden seikkojen vertailu tuntui kovasti kiinnostavan myös saksalaisia "virkaveljiä".

Bank deutscher Länder'in siirtoliike, joka on jatkoa entisen Reichsbankin siirtoliikkeelle, yhdistää muut Saksan siirtopiirit, joita on liikepankeilla, säästöpankeilla ja osuustoiminnallisilla rahalaitoksilla kullakin omansa. Postilla on lisäksi ns. postishekkiliike.

Osavaltioiden sisäisen siirtoliikkeen hoitaa ao. valtion keskuspankki (LZB).

Syy miksi Bank deutscher Länder on ottanut hoitaakseen ilmaiseksi niin paljon vaivaa ja kustannuksia aiheuttavan työn kuin pankkisiirto Saksassa on, on siinä, että Bank deutscher Länder katsoo nykyaikaisen siirtoliikkeen edustavan niin tavattoman suurta siirtorahan määrää (maksuja 70-80 mrd DM kk:ssa, setelistö 14 mrd DM), että on tärkeätä pitää tämä siirtorahan luonti nimenomaan keskussetelipankin käsissä. Keskussetelipankki ei saa päästää syntymään liian monta vahvaa kilpailijaa maksuvälineiden luonnissa. Lisäksi siirtotileillä on huomattavan paljon korottomia rahapääomia sitomassa yhteiskunnan ostovoimaa. Siirtoraha siis halutaan mahdollisimman tarkoin keskuspankin hallintaan, jopa lain määräyksin.

Luottorahan luominen jää pankkien oikeudeksi, mutta sitä koettaa Bank deutscher Länder säädellä lain sallimilla keinoilla.

Shekkiliikkeen saamiseksi ainakin osittain keskuspankin kautta

kulkevaksi on otettu käytäntöön yllämainittu yksinkertaistettu shekkien periminen (shekit vaihdetaan siirto- tai tilirahaksi). Keskuspankkisysteemin pankit haarakonttoreineen ottavat yksityispankeilta vastaan shekit, joiden arvolla hyvitetään ao. pankin tiliä seuraavana päivänä, vaikka shekkien periminen vie usein pari kolmekin päivää aikaa. Tämä myönnytys pankeille osoittaa, miten tärkeänä Saksassa pidetään myös shekkien edustaman ostovoiman virtaamista keskuspankin kautta.

Pankkien sitomiseksi lähemmin siirtoliikkeeseen, on tähän kytketty myös mukaan vähimmäisreservitilit. Näitä tilejä voivat pankit käyttää hyväkseen siirtoliikkeen yli- ja alijäämien tasaukseen tai siirtorahan vaihtoon "ylemmän luokan" rahaan, pankkiseteleihin. Pääasia, että tilillä on keskimäärin kuukauden aikana määräprosentti talletuksista.

Meikäläisten ja saksalaisten käsityskantojen ero siirtoliikkeeseen nähden on melkoisen suuri. Kun v. 1939 siirtoliikettä suunniteltiin, ei Suomen Pankki halunnut suinkaan ottaa sitä niskoilleen, ollen jopa alussa vastahakoinen tulemaan yleensä siihen mukaan. Kuten monessa muussakin setelipankissa, katsottiin, etenkin myöhemmin, siirtoliikkeen olevan hyvän, kun se vähentää setelien käyttöä ja siis kustannuksia setelipankissa. Tästä syystä myöhemmässä vaiheessa (1948) alettiin yhteistoiminnassa postisäästöpankin kanssa edistää siirtoliikkeen täydennykseksi tarvitsemää käteisrahan liikettä. Täten annettiin nykyaikaisen maksuvälineen, siirtorahan luonti Postisäästöpankin tehtäväksi. Kun vielä liikepankit ilmestyivät pankkisiirtoineen areenalle, heikkeni edelleen setelipankin rahanluontimonopoli. Tulonjanoinen valtiovaltakin lohkaisi

aikaisempaa suuremman osuuden itselleen saatuaan oikeuden entistä suurempien metallirahain tuottavaan lyöntiin. Liikepankit ovat keksineet uusia keinoja rahan luontiin ottamalla käytäntöön uusimuotoisia talletustileiltä maksettavaksi asetettuja määräsuuruisia shekkejä.

Pahinta on, että nämä nykyaikaisen rahan luoja ovat pakotettuja lunastamaan usein rahansa Suomen Pankin "korkeamman luokan" rahalla, seteleillä. Pankit ovat luottorahoineen ja pankkisiirtoineen keskuspankin tuen varassa. Tuntuu myös arveluttavalta, että Postisäästöpankin tili Suomen Pankissa yhdistetään päivittäin valtion kenties jonain päivänä ehtyvään tiliin. Miten käy postisiirron, jos valtion saatava jonain päivänä on lopussa? Onko Suomen Pankin autettava postisäästöpankia ja siten välillisesti valtiota, kuten jo valtion veroilla ja obligaatioilla tyhjentämien pääomamarkkinain takia liikepankkeja autettaessa tapahtuu.

On tietenkin hyödytöntä arvailla, olisiko tilanne parempi, jos Suomen Pankki olisi aikanaan ottanut siirtorahan luonnin haltuunsa. Meillähän nousee parhaina kuukausina postisiirtojen summa 500 mrd mk:aan, eli työpäivää kohti n. 20 mrd mk. Postisiirtotileillä on n. 25-30 mrd mk. Valtio olisi varmaankin jo aikaisemmin joutunut rahapulaan ja siirtotileillä kulloinkin olevien varojen määrä olisi jossain määrin vähentänyt yhteiskunnan likviditeettiä.

43. Ulkomaiset valuutat.

Valuuttavarannon erikoisen suuren lisäyksen (v. 1956 n. 5.2 mrd DM, josta n. 4 mrd viennin ylijäämää) takia on Bank deutscher Länder joutunut pahaan pulaan. Noin 18 mrd DM:n valuuttavaranto merkitsee suurta

keskuspankkirahan lisäystä yhteiskunnassa ja vastaavasti pakkoa ottaa käytäntöön avomarkkinatoimenpiteet pankkien likviditeetin pienentämiseksi ja investointien vähentämiseksi. Myös se merkitsee Saksan joutumista ulkomailla suurluotonantajaksi, aiheuttaen maksuvaikeuksia esim. EPU-maiden piirissä. Saksan korkea sisäinen korkotaso, DM:n kurssin vakavuus ja huhut revalvatiosta, ovat aiheuttaneet jopa ulkomaisen pääoman virtaamista Saksaan, puhumattakaan siitä, että kaikki viejät koettavat vetää kotimaahan saatavansa myyden ne Bank deutscher Länder'ille. Vakavissaan on Bank deutscher Länder'in piirissä tutkittu lakeja sen seikan selvittämiseksi, voiko pankki kieltäytyä ostamasta viejiltä ulkomaan valuuttoja. Pankeille on myönnetty kaikenlaisia etuja ja helpotuksia valuuttakaupassa. Niille on perustettu Bank deutscher Länder'issa \$-tilit, joille toivotaan niiden sijoittavan ulk. valuuttojansa. Pankeilta ostetaan ja niille myydään valuuttoja keskikurssiin. Jos pankilla tai viejällä on esim. Turkin Cl\$-saatava, voidaan se haluttaessa siirtää pankin vapaalle \$-tilille.

V.1957 alusta alkaen saavat yksityiset pitää tilejä ulkomailla, siirtää niille varoja kotimaasta ja käyttää niitä kaikkiin maksuihin paitsi ei valuuttakauppoihin. Tilastollinen ilmoitus tileistä on tehtävä. Myös v.1957 alusta alkaen on Länsi-Saksalla enää vain 1 bilateeraalinen maksusopimus, nim. Argentiinan kanssa. Sekin toivotaan saatavan ainakin "beschränkt konventierbar"-valuuttapohjalle (=Beko-DM), jollaisiksi muut clearingsopimukset on saatu muutettua.

Valuuttamenojen lisäämiseksi koetetaan keksiä keinoja. Sijoitukset ulkomaille sallitaan ja tuonnin edistämiseksi on alennettu tulleja. Suomen ohella lienee Saksa Euroopan ainoa valtio, jolla ei ole öljytuotteiden säännöstelyä. Saksan velkoja (mm. Englannille, jolle maksetaan myös 34 milj.£ joukkojen pitämisestä Saksassa) maksetaan etukä-

teen tai Saksan saatavien maksuaikaa lykätään. Myös esim. kultaraho-
jen myynti kotimaassa on sallittu. Niiden vienti ulkomaille on sen
sijaan vielä kielletty. Ulkomaisen pääoman siirto Saksaan on kiellet-
ty. Tavaratoimitusten ennakkomaksuissa esim. näin kuitenkin tapahtuu.
Sellainenkin ihme on nähty, että eräiden sulkutilivarojen (Libka-
markat, liberalisierter Kapitalmark), joita saa käyttää sijoituksiin
Saksassa, kurssi on noussut yli pari-arvon.

Saksassa on siis muutaman vuoden kuluessa jouduttu kääntämään
miltei koko valuuttasäännöstely nurin, so. ehkäisemään valuuttojen
tulvaa Saksaan.

Keväällä 1956 alkoivat kiertää sitkeät huhut DM:n revalvoimises-
ta, aiheuttaen vientitilausten huomattavaa lisäystä ja tuojien odotta-
valle kannalle jäämistä.

Bank deutscher Länder'in tasetta katsellessa toteaa, ettei aina-
kaan pankin omilla varoilla olisi mainittavaa revalvatiota voitu pan-
na toimeen.

Valuutta-asioiden hoito on järjestetty Bank deutscher Länder'issä
asianmukaisella perinpohjaisuudella ja kustannuksia säästämättä. Ko-
konaista 3 eli puolet johtokunnan varsinaisista jäsenistä hoitaa näitä
tehtäviä. Nämä ovat

Tüngeler,	Hauptabteilung Ausland	
Emminger,	"	Internationale Organisationen und Ab- kommen
Hartlieb,	"	Devisenbewirtschaftung

Yhteensä näissä osastoissa on n. 100 miesvirkailijaa sekä joukko
naisvirkailijoita.

44. Tiedoitustoiminta.

Erikoisen hyvin on Bank deutscher Länder'issa järjestetty

ulkomainen tietojen hankinta sekä informointi ulos- ja sisään-
päin.

Maaailman maat on jaettu ensiksi 7 osastoon: 1) EPU-maat (Suomi kuuluu tähän), 2) £-alue, 3) Muut Euroopan maat, 4) USA ja Kanada, 5) Latinalais-Amerikan maat, 6) Kauko-Itä, 7) Lähi- ja Keski-Itä. Näiden osastojen esimiehinä ovat yliopistosivistyksen ja erikoiskoulutuksen saaneet miehet. Osastot on edelleen jaettu sopiviin maaryhmiin, joita hoitavat myös pätevät miehet tehtävänään lehtien, kirjallisuuden ja henkilökohtaisen kosketuksen avulla perehtyä tarkoin ao. maiden talouselämään sekä tähän vaikuttaviin muihin seikkoihin. Saamansa aineiston he muokkaavat ja kerran vuodessa laativat perusteellisen taloudellisen katsauksen, joka annetaan monistettuna johtokunnalle ja eräille tärkeimmille virkamiehille.

Myös muulloin heidän on tarvittaessa annettava tietoja, varsinkin jos jotain erikoisempaa tapahtuu.

Erikoisesti annetaan arvoa hyvälle henkilökohtaisille suhteille, joita on myös huolella hoidettava, sekä asianomaisen innostukselle ja harrastukselle. Ulkomaisten keskuspankkien ja taloudellisten laitosten kanssa harjoitetaan vaihtoa. Lähetystöjen raportit saadaan luonnollisesti myös Bank deutscher Länder'iin.

Informoinnista puheenollen on muistettava Bank deutscher Länder'in osasto "Presse und Information", jossa on n.20 henkeä, (joista 10 konekirjoittajaa). Osaston virkailijat lukevat tärkeimmät koti- ja ulkomaiset lehdet, ottaen päivittäin 500-600 leikettä. Näistä otetaan mainintoja ja otteita päivittäiseen monistettuun katsaukseen. Tärkeimmät artikkelit

painetaan 2-3 kertaa viikossa ilmestyvään "Auszüge aus Presse-
artikeln"-lehtiseen, joka ilmestyy 5000 kpl:een painoksena ja
jaetaan auliisti koti- ja ulkomaisille laitoksille ja henki-
löille.

Pankin julkaisut "Monatsbericht" ja "Jahresbericht" laa-
ditaan osastolla "Volkswirtschaft und Statistik" (n.50 korke-
ampaa virkailijaa + joukko sihteereitä ja konekirjoittajia).
Näiden painos on 14000 saksankielistä ja 2000 englannin ja
1000 ranskankielistä lehteä.

Kaikki nämä Bank deutscher Länder'in julkaisut ovat saa-
vuttaneet erinomaisen tunnustetun aseman kotimaassa ja ulko-
mailla. Niillä on erikoisen vahva psykologinen vaikutus ko-
timaan talouselämään, mihin niillä tietoisesti pyritäänkin.

5. HENKILÖKUNTA JA SEN KOULUTUS.

51. Henkilökuntaosasto.

Pankin palveluksessa olevat ovat joko Beamte, Angestellte tai
Arbeiter. Myös Angestellte ovat käytännöllisesti katsoen erottamat-
tomia 15 v. palvelusajan jälkeen. Palkka- ja lomaedut järjestetään
heille samoiksi kuin virkamiehillekin erilaisten tasoitusten avulla.
Periaatteena on: samasta työstä sama palkka. Niinpä naisetkin voivat
saada samoja palkkaetuja kuin miehetkin. Pankissa on mm. 2 naispuo-
lista Bankdirektoria ja 1 Bankrat.

Kaikista pankin palveluksessa olevista on henkilökuntaosastolla
täydelliset tiedot riippumappisysteemin mukaan säilytetyssä kortistos-
sa. Korteista käyvät selville kaikki asianosaista koskevat tiedot
lomaa, luottosuhteita ja sairaustapauksia myöten. Mapissa on mukana
kaikki ao. koskevat aikojen kuluessa syntyneet paperit, esimiesten

lausunnot jne. Saksan lain mukaan on virkamies oikeutettu tutustu-
maan häntä koskeviin asiapapereihin.

52. Palkat.

Bank deutscher Länder'issa nousee peruspalkka virkaiän mukana,
mutta kumma kyllä, eri palkkaluokissa eri tavalla.

Niinpä esim. Direktor I (Hauptabteilungsleiter) peruspalkka nou-
see 8 v:ssa 50 %, Direktor II (Abteilungsleiter) palkka 12 v:ssa 40 %
ja Bankratin palkka 20 v:ssa 75 %.

N.s. "Bankzulage", joka maksetaan Bank deutscher Länder'in vir-
kailijoille, on korkeimmilla virkamiehillä 25 % ja laskee siitä ala-
pään mennessä 15 %:iin. Bankzulage maksetaan peruspalkalle +
"Wohnungsgeldille". Peruspalkka on sama kuin valtion virkailijoilla.
Wohnungsgeld riippuu palkkaluokasta ja lasten lukumäärästä sekä paik-
kakunnan kalleusluokasta. Lapsettomalla perheellä se esim. vaihtelee
DM 59.- - DM 228.-. Wohnungsgeld saattaa olla suurempi kuin minkä
pankki perii ao. vuokraa asunnosta.

Vertauksen vuoksi mainitsen, että Bankratin palkan sanottiin ole-
van DM 1600-2100 kk:ssa. Direktorien (osastopäälliköiden) palkat nou-
sevat tästä melko jyrkästi.

Bank deutscher Länder maksaa virkailijoittensa lapsilisät
(1:stä lapsesta DM 30.-). Lapsilisää maksetaan 24 ikävuoteen saakka,
jos ao. opiskelee, 40 DM kk:ssa. Muuten lakkaa lapsilisän maksu 16
vuotiaana.

Henkilökuntaosastolla maksetaan pankin palveluksessa olevien
palkat. Veisi kuitenkin liian pitkälle, jos tässä ryhtyisi selos-
tamaan tarkemmin tätäkin saksalaisella perusteellisuuudella järjes-
tettyä toimitusta. Mainitsen vain, että kaikkien palkat maksetaan

shekkitileille, joille pankki maksaa 5 % korkoa (käypä korko 3 % muualla). Kukin saa samanlaisen palkanmaksulistan käteensä kuin meilläkin. Ero on vain siinä, että palkkaa maksettaessa suoritetaan samalla kaikki ne maksut ja vähennykset, jotka meillä tekee huolto-konttori. Saksalaisten palkkakirjanpitokoneessa onkin 17 laskulai-tetta, kun meillä on 10.

53. Eläke. Jos omistaja on sitoutunut vuokraamaan pankkitaloi-

65 vuotiaana joutuu yleensä siirtymään eläkkeelle saaden 75 % palkasta eläkkeenä.

54. Lomat ja muut sosiaaliset edut.

541. Lomat.

Lomien pituus riippuu palkkaluokasta ja ao. iästä. Niinpä 30 ikävuoteen saakka saa lomaa 16-25 työpäivää, 25-40 vuosina 22-30 vrk ja yli 40 v. 27-36 työpäivää. Koko loman voi saada kesällä, jos se muuten järjestyy, kun lomasijaisia ei yleensä oteta. Kesäaika laske-taan 1.4. - 30.9., mutta lomat saadaan pitää 1.4. - 31.3. Jos ottaa lomaa talvella, saa 1 lisäpäivän 3 lomapäivää kohti, ei kuitenkaan enempiä kuin 6 lisäpäivää. Kouluikäiset lapset ratkaisevat loma-ajan.

542. Sairaustapaukset.

Saksassa on pakko kuulua sairaskassaan, jos palkka on alle 500 DM kk:ssa; jos on yli, voi vapaaehtoisesti kuulua johonkin "Er-satzkasse'en". Sairaustapauksen sattua on mentävä sairaskassan lääkäriille. Kassa maksaa yleensä 60-70 % sairas- ja lääkekuluista. Pankki maksaa sen jakeen loput, ellei ole aivan kohtuuttoman kalliita lääkkeitä tai parantolaa käytetty. Hammaslääkärin kulut maksetaan myös. Tarkistusta varten on pankilla 2 "luottamuslääkärinä" ja 1 ham-

maslääkäri. Käytännöllisesti katsoen korvataan virkailijan palkkaluokasta riippumatta kaikki kohtuulliset sairaskulut, sairaalamaksuja myöten.

543. Muista sosiaalisista eduista on tärkein asuntoetu.

Bank deutscher Länder on rakennuttanut yli 1000 asuntoa virkailijoilleen, joita on nykyään n. 2100. Lisäksi on annettu talojen korjauksiin lainoja, jos omistaja on sitoutunut vuokraamaan pankkilaisille määrätyn määrän huoneustoja. Naimattomille naisille on myös vuokrattu asuntoja. Pankin virkailijoille, myös naimisissa oleville naisille, voidaan antaa korotonta lainaa, korkeintaan 4000 DM, oman asunnon hankkimiseen. Lukuisia muitakin merkitykseltään vähäisempiä sosiaalisia etuja on käytännössä.

55. Virkaluokat ja tutkinnot.

Erikoisen mallikelpoisella tavalla on Bank deutscher Länder'issä hoidettu henkilökuntakysymys.

Pankin aloittaessa toimintaansa v.1948, jouduttiin ottamaan aluksi kaikki saatavissa oleva, vähänkin sopiva työvoima, josta parhaan osan muodostivat entiset Reichsbankin virkailijat. Yhdellä kertaa jouduttiin ottamaan vastaan Joint Export Import Agency'n 750 virkailijaa.

Myöhemmin alettiin valita virkailijat erikoisen huolellisesti, varsinkin kun virkailijoitten lukua voitiin vähentää tehtävien osaksi siirtyessä liikepankkeihin. Pankki noudattaa periaatetta, että ketään ei (paitsi kelvottomuuden ja rikkomusten takia) eroteta, vaan odotetaan paikkojen vapautumista eläkkeelle joutumisen takia. Eläkkeelle joutuu

yli 100 henkilöä vuosittain, pääasiassa entisiä Reichsbankin virkailijoita.

Nykyisin otetaan virkailijat toimistotyöhön etupäässä yksityisistä luottolaitoksista, joissa he ovat palvelleet vähintään 1 vuoden ja suorittaneet alkeistutkinnon. Bank deutscher Länder maksaa 15-20 % "Bankzulage'n" valtion palkkoihin verrattuna ja näin sillä on todella vara valita hyvät virkailijat.

Alkuaste:

Assistentenwärter

Amtsgehilfe

Mittlere Dienste:

Assistent

Sekretär

Obersekretär

Gehobene Dienste eli Gehobene (Kaufmännische) Laufbahn:

Inspektoranwärter

Inspektor

Oberinspektor

Amtmann, tai

{ Kassier

{ Hauptkassier

Amtsrat

Höhere Dienste:

Bankrat

Direktor II

Direktor I

5-10 v. keskiasteen tutkinnon jälkeen voi virkamies ilmoittautua

korkeamman asteen virkamiestutkintoon (Prüfung für den höheren Dienst

Alkuasteen virkamiehet. $\frac{1}{2}$ v. koeaikaa, jonka jälkeen on suoritettava alemman asteen virkamiestutkinto. 3 vuotta tämän jälkeen seuraa 1-2 v. koeaikaa keskiasteen virkamiestutkintoa (Prüfung für den mittleren und gehobenen Dienst) varten, jos ao. haluaa päästä eteenpäin. Tällöin vaaditaan mm. pikakirjoitustaito monipuolisen konttorityön tuntemuksen ohella.

Yrittämään pääsee myös sellainen, jolla on oppikoulututkinto ja joka on ollut vuoden yksityisen luottolaitoksen palveluksessa ja siellä suorittanut alkeistutkinnon oltuaan $\frac{1}{2}$ v. koeajalla Bank deutscher Länder'issa. Hänen on $\frac{1}{2}$ v. kuluessa suoritettava keskiasteen virkamiestutkinto. Tutkintojen välillä siirretään virkailijoita osastolta toiselle koulutuksen vuoksi. Osastojen esimiehet kirjoittavat asianomaisen korttiin lausunnon sopivaisuudesta eri tehtäviin. Lausunnot annetaan ainakin joka toinen vuosi.

im Zentralbanksystem). Yliopistotutkinnon suorittaneet voivat ilmoit-
tautua jo 3 vuoden kuluttua. Myös Bank deutscher Länder'in ulkopuo-
lta voivat liikealan tai lakitieteellisen yliopistotutkinnon suorit-
taneet erikoistapauksissa päästä suorittamaan tutkintoa oltuaan 3 v.
koeajalla. Ellei tällainen yrittäjä läpäise tutkinnossa, saa hän
eron Bank deutscher Länder'in (vast. LZB:n) palveluksesta.

Tutkinto on erittäin vaativa. Asianomaisen on jatkuvasti kuun-
neltava pankissa järjestettyjä luentoja. Kerran vuodessa järjestetään
koko keskuspankkisysteemiä varten 1 kk:n kurssit eräässä tarkoitusta
varten vuokratussa linnassa. - Matkakertomuksen loppuun olen liittänyt
näytteeksi tutkintovaatimukset ja kirjallisuusluettelot.

Suoritetun tutkinnon jälkeen pääsee virkamies ylenemään seura-
viin korkeamman virkauran aseisiin, mikäli paikkoja vapautuu.

Tutkintojen läpäiseminen ylenemisen ehtona karsii armotta pois
laiskat ja kyvyttömät ja lopettaa turhan purnaamisen, jota aina esiin-
tyy, kun pelkän virkaiän ja muiden pelkästään arvion varassa olevien
ansioiden nojalla joudutaan nimittämään.

Erikoistapauksissa voi Bank deutscher Länder'in presidentti ni-
mittää tehtävään erikoispätevän miehen virkamieheksi ilman tutkintoa.

Korkeamman asteen virkamiestutkinnon suorittettuaan, johon vain
muutamit (n.5-6 vuosittain) pystyvät, on asianomainen todella pätevä,
myös liike- ja kansantaloudellisesti pätevä, pankin virkamies. Hänestä
tulee tavallisesti Hauptgruppe'n esimies.

Hyvän koulutuksen ansiosta onkin Bank deutscher Länder'in virka-
miesten yleinen taso harvinaisen korkea. Oma pankki tunnetaan tar-
koin aina "Dienstbestimmungen'ia" myöten (10-osainen teos) ja samoin
oman pankin ja oman maan taloudelliset suunnitelmat ja probleemat.
Harrastus näihin kysymyksiin on mennyt veriin.

Jatkuvasta kaikkien asteiden virkamiesten koulutuksesta pidetään myös huolta, esim. kielitaidosta ja pikakirjoitustaidosta. Korkeampien virkamiesten asemaa ja auktoriteettia korostaa myös johtokuntamonin tavoin. Hyvät nykyaikaiset asunnot hankitaan ja hyvä palkka maksetaan. Pääosasto- ja osastopäälliköillä (Direktor I ja Direktor II) on kullakin oma huone ja oma sihteeri. Pääosastojen päälliköillä on mm. oikeus käyttää pankin henkilöautoja.

Yläpään virkamiesten pätevyys ja vankka auktoriteetti lujittaa myös johtokunnan omaa asemaa pankin sisäpuolella. Tätä pidetään yhtä luonnollisena ja tärkeänä näkökohtana kuin että rakennuksella on oltava luja perusta. Niinpä en olekaan missään pankissa nähnyt parempaa henkeä kuin Bank deutscher Länder'issa. Vaikka saksalaiset sodan jälkeen vihaavat kaikkea preussilaista komentoa, eikä esim. minkäänlaisia kontrollikelloja ja -listoja ollut, ei voinut havaita minkäänlaisia leväperäisyyttä, myöhästymistä tai purnaamista. Esimiesten ja alaisten suhde ei kuitenkaan ollut mitenkään jäykkä, vaan luonnollisen kohtelias.

Bank deutscher Länder'in virkailijoista on n. 1/3 naisia, siis aivan päinvastoin kuin meillä.

Mainittakoon vielä, että vanhan Reichsbankin virastomaisen hengen uudelleen syntymisen ehkäisemiseksi on esim. organisatio-, revisio- ja kirjanpito-osastoille avainasemiin asetettu joustavia yksityisliiketaloudellisen koulutuksen saaneita miehiä.

Koulutettavien virkailijoiden ryhmä 20-30 henkeä jakautuneena eri osastoille, muodostaa virkailijareservin sairaus- ja lomatapausten varalle. Kesälomasijaisia ei nimittäin yleensä oteta.

6. PANKIN KONEISTUS.

Kun Bank deutscher Länder aloitti toimintansa, ei Saksasta saanut minkäänlaista kunnan konetta (eikä muutakaan kalustoa) pankin tarpeisiin. Oli kerättävä kaikenlaisia "romuja" alkuun pääsemiseksi. Nyt on vanhat koneet myyty pois ja kaikki on uudenaikaista.

Siirtoliikkeen kirjanpidossa käytetään Hollerith-reikäkorttikoneita, joiden lukumäärästä saa aavistuksen, kun kuulee, että esim. lävistyskoneita on n. 60 kpl (niillä on n.90 lävistäjää) sekä tabullaattoreita ja kollaattoreita kutakin lähes 10 kpl. Kävimme myös Frankfurtissa katsomassa Euroopan ainoaa Univac-elektronilaskukonetta, mutta sen käytäntöönottoa ei vielä tässä vaiheessa Bank deutscher Länder'in johto pitänyt tarpeellisena.

Varsinaisessa kirjanpidossa käytettiin samoja National-kirjanpito-koneita kuin meilläkin. Niitä oli 20-30 kpl kaikkiaan. 3 vuoden kuluksi on tarkoitus siirtää koko kirjanpito reikäkorttikoneille. Pankissa oli myös Anker-niminen saksalainen kirjanpitokone, joka osaksi käyttää eräänlaista reijitystä hyväkseen (esim. tilin numero ja saldo reijittyvät automaattisesti). Tämän koneen sanottiin vastaavan kapasiteetiltaan 2-3 National-konetta.

Sangen kunnioitusta herättävä oli pankin monistamon koneisto. Valojäljennyskoneita oli 2. Jäljennöskameroita, joita meillä ei ole katsottu voitavan hankkia edes setelipainoon, oli 3 kpl, joita 2 sel-laista, että niillä voidaan samalla suurentaa ja pienentää. Rota-print-koneita oli 5 kpl sekä useita monistuskoneita.

Pienemmistä koneista mainittakoon esim. pienikokoinen Bezett-Schnellbinder, jolla postitusosaston vahtimestarit kädenkäänteessä sitovat metallilangalla postipaketteja.

7. BANK DEUTSCHER LÄNDER 'IN KIRJANPITO.

Pankin kirjanpidon organisatio voidaan esittää seuraavan kaavan muotoisena.

Hauptbuchhaltung

<u>Inlandsbuchhaltung</u>		<u>Auslandsbuchhaltung</u>
	Korrespondenzgruppe	Grundbücher (5 St.)
	Hollerithabteilung	Loro-Konten
Girokonten	Tagesbilanz, Abstimmung	Nostro-Konten
Gehaltskonten	Wochen- und Monatsausweise	USA\$-Konten der Banken
Darlehns- und Vorschusskonten	Verrechnung mit den LZB:en	Interne Verrechnungen
Sachkonten	Noten- und Münzumlaf	Sachkonten
Aufwands- und Ertragskonten	Zinsverrechnungen	Kontenabstimmung
Kontenabstimmung	Mindestreservenkontrolle	Exportakkreditive
Verrechnungsstelle	Meldungen an das Direktorium	Importakkreditive
Interzonenzahlungen	Sonderbuchhaltungen	Unterschriftenkontrolle
Interne Verrechnungen	Buchungstelle Bonn	
	Belegsammelstelle	
	Betriebsstatistik	
	Depotbuchhaltung	

Veisi liian pitkälle, jos ryhtyisi selittämään yksityiskohtaisesti Bank deutscher Länder'in kirjanpidon kulkua. Tyydyn siksi vain eräisiin erikoispiirteisiin.

Pankin tilitapaukset voidaan jakaa kahteen ryhmään. Toiseen ryhmään kuuluvat esim. pankkisiirron tehtävät, ulkomaan maksut, tilisiirrot, korot, kulut jne., jotka hoidetaan alusta loppuun maksuliikenne- ja kirjanpito-osastolla. Toiseen taas kuuluvat raha- ja pääomamarkkina-tehtävät, vekselit, vienti- ja tuontiremburssit, valuuttakaupat jne., joiden asiapuoli hoidetaan muilla osastoilla (sachbearbeitende Tätigkeit) ja tilinpito vain kirjanpito-osastolla.

Valtion laitoksia ja pankin omia virkailijoita lukuunottamatta ei Bank deutscher Länder'illä ole muita asiakkaita kuin LZB:t, joiden lähetykset saapuvat Bank deutscher Länder'iin postitse ja siis yleensä aamupäivällä.

Tästä syystä voidaan pankissa keskeyttää tositteiden päivän kirjanpitoon vastaanotto klo 13. (Työaika alkaa klo 8.30). Jälkeen pörsiaajan tulleet ulkomaisia maksuja koskevat tehtävät sekä klo 13.00 jälkeen tulleet muut tehtävät jätetään armotta seuraavaan päivään.

Ryhmässä "Inlandszahlungen" ryhmitellään tositteet kuuteen "täsmäspiiriin" (Debet ja Kredit erikseen), joissa kussakin päivän tositteet numeroidaan 1:stä alkaen juoksevasti päivittäin. Kunkin täsmäspiirin tositteet lasketaan yhteen ja luovutetaan edelleen Hollerith-kirjanpitoon. Täällä täytyy kirjatessa saada samat loppusummat täsmäspiireittäin.

Ryhmässä "Auslandszahlungen" on taas 5 "Grundbuchia", 5 eri ryhmää täsmäyttämistä varten. "Grundbuchit" voidaan tehdä myös esim. koneella laskemalla lomakkeille, kun ensin on samanlaiset tositteet lajiteltu yhteen. (Meillä tätä toimitusta vastaa kassojen tositteiden lajittelu ja täsmäyttäminen päivän päättyessä).

Kaikki "Grundbuchit" ja "Abstimmungskreisit" on täsmäytettävä klo 15.00 mennessä. Tällöin luovutetaan tositteet Hauptbuchhaltungiin, pääkirjanpitoon. Täällä kirjataan vain tositeryhmiä summina, ei yksityisiä tositteita. Muualla kirjataan koneilla, mutta pääkirjanpidossa viedään pääkirjaan käsin. Kun pääkirja on valmis, tehdään Bank deutscher Länder'in tase päivittäin. Sen olisi oltava valmis klo 17.00 työajan päättyessä. Mainittakoon, että "Auslandsbuchhaltung" on sikäli itsenäinen, että se tekee oman taseensa. Sen yhdistää "Inlandsbuchhaltungiin" siirtotili 10/1001, jota siis aina on käytettävä, kun

valuuttamaksu kytkeytyy DM-maksuun.

Tätä Saksassa yleistä järjestelyä vastaan voisi esittää arvostelua pätevillä syilläkin. Kun työmäärä päivittäin virtaa kuin tulva pankin osastojen läpi, aiheuttaa se kynnyksissä klo 13.00 ja klo 15.00 ruuhkaa ja jännitystä. Kirjaukset ja täsmäykset on saatava valmiiksi määräaikaan ja on inhimillistä, että aina ei kaikki mene hyvin, vaan virheitä on haettava. Tällöin voi seuraava vaihe joutua kärsimättömänä odottamaan. Ne, jotka klo 13.00 saavat osansa valmiiksi, voivat joutua klo 17.00 saakka odottelemaan työajan päättymistä, koska heillä ei yleensä ole enää mitään tekemistä. Ne, joiden paras työaika alkaa klo 15.00 "Grundbuchien" valmistuttua, ovat siihen saakka todennäköisesti olleet klo 8.30 alkaen ainakin vajaatyöllisiä. Pitkän työpäivän hyväksikäyttöä on täten vaikea järjestää tehokkaaksi. Kun sitten klo 17.00 on pankin tase valmis, on johtokuntakin väsynyt ja valmis menemään kotiin. Sitäpaitsi on epäkohtana mainittava se, että klo 13.00 jälkeen tulleet pankkitehtävät jäävät aina seuraavaan päivään.

Tämä vielä menettelee Bank deutscher Länder'issä, jossa suurin osa töistä tulee aamupostissa. Meikäläisestä tuntui vaan oudolta, kun niinkin uudenaikainen pankki kuin Rhein-Main Bank sulki ovensa yleisöltä klo 13-15, parhaaseen työaikaan. Mielestäni tuntuisi paremmalta tehdä "Grundbuchit" valmiiksi vaikkapa klo 15-17 välillä, jolloin pankki suljetaan klo 15.00 yleisöltä ja alkaa varsinainen kirjanpito seuraavana aamuna klo 8.30, jolloin se parin tunnin perästä olisi valmis ja aikaa vielä tarpeeksi katteitten järjestämiseen tileille yms. Johtokuntakin saisi tiedot tilanteen kehityksestä parhaaseen aikaan.

Or = Bank deutscher Länder'in organisatio- ja revisio-osastot.

Kuten luonnollista, kuuluvat nämä osastot samaan pääosastoon (Hauptabteilung Organisation und Revision = Orga-Revi).

Or 1. Organisatio-osasto jakautuu eri ryhmiin seuraavasti:

10. Bank deutscher Länder'in liikeorganisatio.

100 Pankin tehtävien tutkiminen ja suunnittelu.

Tilisuunnitelma

Asiakirjasuunnitelma (luettelot, suunnittelu, säilytys)

Allekirjoitusoikeudet

Työtilojen käyttö

Hallinnolliset asiat.

101 Työnsuunnittelu.

Työmenetelmät

Työvälineet

Työohjeet

Bank deutscher Länder'in työtilaston seuraaminen.

102 Pankin sisäinen tiedoitus toiminta.

Omien ja vieraiden tiedoitusten jakelu

Julkipanos

Muutokset

Valvonta.

11. Keskuspankkisysteemin organisatio ja työmenetelmät.

110 Suunnittelu.

Tehtyjen suunnitelmien toteuttaminen

Kehityksen seuraaminen.

111 Työtilasto.

Toiminnan vertailu.

112 Työohjeet ja -määräykset (=Dienstbestimmungen=DB).

12. Landeszentralbank'ien liikeneuvonta.

13. Kirjanpidon ja taseitten laadinnan muodollinen ja periaatteellinen seuraaminen.

14. Bank deutscher Länder'in ja keskuspankkisysteeminen yhteisen lomaketekniikka.

15. Luettelot (tili-, pankki-, paikkakunta- ym. luettelot).

16. Rationalisointi.

Koska luettelossa olevista nimityksistä jo suurin piirtein käy selville, mistä on kysymys, tyydyn vain muutamiin lisämainintoihin.

Huomiota herättää, että kaksiasteisessa, desentralisoidussa keskuspankkisysteemissä onkin asiallisesti katsoen paljon keskitystä organisatiotyönkin kannalta katsoen. Lomakkeet ovat yhteisiä koko systeemille. Samoin työskentelyä koskevat määräykset, "Dienstbestimmungen", joka on laaja 10 osainen teos. Tämän ajan tasalla pitäminen vaatii jo paljon työtä ja vaivaa. Ihmeellistä oli, ettei moinen ohjeitten ja määräysten tarkka kirjaan pano näyttänyt millään tavoin jäykistävän pankin toimintaa.

Uusi, piakkoin hyväksyttävä keskuspankkilaki sekä pankin työssä mm. valuuttasäännöstelyn loppuessa tapahtuvat muutokset aiheuttavat suuria mullistuksia Bank deutscher Länder'in organisatiossa. Myös kassojen ja kassatyön juuri alkamassa oleva perusteellinen uudistus ja koneistaminen antaa organisatio-osastolle paljon työtä.

Or 2. Revisio-osasto jakautuu kolmeen pääryhmään:

20. Ulkotarkastus osavaltioiden keskuspankeissa ja Berliner Zentralbankissa.

200 Luottojen tarkastus

201 Kassojen tarkastus

21. Bank deutscher Länder'in sisäinen revisio.

210 Jatkuva tarkastus

211 Erikoistarkastukset ja huomautukset

22. Valuuttapankkien tarkastukset.

Varsinainen revisio-osasto on Bank deutscher Länder'issa suhteellisen pieni (13 vanhempaa kokenutta miespuolista virkailijaa + joukko naispuolisia virkailijoita apuvoimana). Tämä johtuu osaksi siitä, että varsinainen "kentällä" tapahtuva tarkastus on desentralisoitu. Kussakin osavaltion pankissa on oma revisio-osasto. Samoin Bank deutscher Länder'in eri osastoille on tarvittaessa sijoitettu ryhmä tarkastajia. Esim. tiliotteiden tarkastus tapahtui siten, että Nostro-tilejä hoitavalle osastolle on sijoitettu 6 virkailijan ryhmä (alunperin 10 henkilöä) tarkastajia, jotka jatkuvasti tarkastavat vain tiliotteita. Kassa-osastolla on 4 henkilöä tarkastamassa jatkuvasti kassoja ja valvo-

massa rahalähetyksiä. Setelien tuhoamista, joka tapahtuu kemikaaliosassa liottamalla ja sitten myllyssä jauhamalla (tulee muuttumaan polttamiseksi), valvovat määrätyt tarkastajat. Talousoasastolla on 1 tarkastaja, joka tarkastaa jatkuvasti pankin laskuja ja niiden suoritusta.

Pankkisiirron tilinpidossa on ryhmä, joka Hollerith-listojen avulla kontrolloi, että kaikki tilit täsmäävät ja kaikki siirron lähetykset saapuvat perille. Samoin kaikki shekkilähetykset valvotaan protestointeja myöten.

Bank deutscher Länder'in revisio-osaston suhteelliseen pienuuteen vaikuttaa desentralisation lisäksi kaksi seikkaa:

- 1) Bank deutscher Länder on oikeastaan keskuspankkien pankki, jorajaa suurimmat luotot tutkitaan. Samoin luottoja koskevat sopimukset sen tarkastusta edellyttävät tehtävät eivät ole kovin moninaiset.
- 2) Laki säättää, että Bank deutscher Länder'in tilit ja tilinpäättäminen on annettava pätevän ja riippumattoman, Zentralbankrat'in määräämän liikkeen hoidon tarkastajan (Wirtschaftsprüfer) tarkastettavaksi, ennenkuin pankin johtokunta saa esittää tilinpäätöksen Zentralbankrat'ille. Niinpä tuleekin vuoden vaihteen jälkeen tilintarkastustoitomiston 6-7 herraa tutkimaan perusteellisesti Bank deutscher Länder'in

tilit ja asiainhoidon. Aikaa kuluu tavallisesti 6-8 viikkoa, joten tilinpäätöksen hyväksyminen ja vastuuvapauden myöntäminen johtokunnalle vie Zentralbankrat'issa aikaa pitkälle seuraavaa vuotta.

Lain mukaan on Bank deutscher Länder'in johtokunnan esitettävä tilinpäätös tarkastettuna Zentralbankrat'ille 3 kk:n kuluessa vuoden vaihteen jälkeen.

20. Osavaltiopankkien ja niiden haarakonttorien tarkastus.

Koska kassavarat kuuluvat Bank deutscher Länder'ille, kohdistuu tarkastus lähinnä niihin. Lisäksi tarkastetaan kassatositteet ja luotot.

Pienehköön konttoriin menee Bank deutscher Länder'ista 1-2 tarkastajaa mukanaan 1-3 rahanlaskijaa. Suurempiin menee jopa 6 tarkastajaa mukanaan rahanlaskijoita. Tarkastus kestää 1-2 päivää pienemmissä, 4-5 suuremmissa konttoreissa. Tarkastuksessa voidaan käyttää hyväksi myös LZB:n tarkastajia. Se alotetaan yllättäen jopa keskellä päivää. Kassat ja setelinlaskijat saavat keskeyttää työnsä. Erikolmi-
sesti kuluneet setelit tarkastetaan.

Kassatositteet tarkastetaan myös, tosin melko laajoin pistokokein. Jos virheitä alkaa löytyä, suoritetaan perusteellinen tarkastus.

Vekseli- ja lombard-luotonanto tarkastetaan siten, että määrättyä rajaa suuremmat luotot tutkitaan. Samoin luottoja koskevat sopimukset sekä luotonsaajia koskevat tiedot. Myös tarkastetaan, onko Zentralbankrat'in määräyksiä luotonannon ja vähimmäisreservien suhteen noudatettu.

Vekselit saavat olla vain todellisia, kork. 3 kk:n tavaravekseleitä, joissa pitää olla 3 maksukykyistä osallista. Rediskonttorajoja, jotka riippuvat omista varoista, ei saa ylittää.

Luotonannossa kiinnitetään myös huomiota siihen, onko poistoja

tehtävä.

Tarkastuksista annetaan kertomus Bank deutscher Länder'in presidentille.

21. Bank deutscher Länder'in sisäisessä tarkastuksessa "werden alle Werte und Gebiete geprüft". Kulut, tulot ja palkat tarkastetaan yksityiskohtaisesti. Vuoden viimeisenä päivänä tarkastetaan kaikki kassat. Kaikkien tilien saldot kontrolloidaan myös.

Edellä mainittujen, eri osastoilla olevien tarkastusryhmien toimintaa valvotaan.

Palkat tarkastetaan palkanmaksuosaston antamien tietojen nojalla.

Kaikki pankkiin saapuneet reklamatiot ja valituskirjeet menevät tarkastusosastolle, joka tutkii asian.

Tarkastusosasto toimii läheisessä yhteistyössä organisaatio-osaston kanssa.

Tarkastuksista tehdään kertomukset, jotka menevät Bank deutscher Länder'in presidentille.

22. Valuuttapankkien tarkastus (Devisenprüfung).

Tämä tarkastus on jo taakse jäänyttä elämää, kun valuuttasäännöstely Saksassa on käytännöllisesti katsoen lakannut. Toimenpiteet kohdistuvat nyt pääasiassa vain ulkomaisten pääomien Länsi-Saksaan virtaamisen ehkäisemiseen.

Vielä v:een 1956 saakka valvottiin Bank deutscher Länder'in taolta tarkoin valuuttapankkien toimintaa, mm. tarkastusten avulla. Yllättäen saattoi jonkin valuuttapankin pääkonttoriin saapua ryhmä Bank deutscher Länder'in tarkastajia, aloittaen tarkastuksen jostain avainasemasta, tavallisesti nostro- ja loro-kirjanpidosta. Kassatositteet ja ulkomaisten pankkien tiliotteet, jopa pankin kirjeenvaihto tarkastettiin. Aluksi otettiin joku mielivaltainen ajanjakso, esim.

1-2 kk, jonka aikana tapahtuneet valuutan ostot ja myynnit tarkastettiin viimeisiä "rönsyjä" myöten perusteellisesti ja aikaisempia kokemuksia hyväksi käyttäen. Jos epäiltävää ilmeni, jatkettiin tarkastusta. Jos taas vakiintui käsitys, että asiat oli hoidettu määräysten mukaan ja kirjanpito tositteineen oli todistusvoimainen, voitiin tarkastus lopettaa jo 10-12 vrk:n kuluttua.

Lopussa oli aina keskustelu pankin johdon kanssa, jolloin voitiin vaatia selvitystä havaituista epäkohdista.

Tarkastajien piti olla hyvin liikkuvia ja erilaisiin pankkisysteemeihin perehtyneitä, sillä käytäntö vaihteli suuresti eri pankeissa. Lisäksi heidän tuli olla valuuttasäännöstelylainsäädäntöön ja sen käytännöllisiin sovellutuksiin hyvin perehtyneitä, voidakseen tehdä oikeita johtopäätöksiä ja ennenkaikkea, voidakseen antaa päteviä ohjeita tarkastettavan pankin virkailijoille. Usein nimittäin virheet johtuivat tietämättömydestä. Suhtautumalla positiivisesti ja ymmärtämyksellä selviin erehdyksiin ja valistustoimintaa harjoittamalla saadaan useinkin häiritsevien ja karsaasti katsottujen tarkastajien ja tarkastettavien välit jopa ystävällisiksi.

Tarkastuksesta tehtiin kertomus useana kappaleena, joista 1 meni valtiovarainministeriön kautta "Oberfinanzdirektorium'ille" ja 1 meni Bank deutscher Länder'in presidentille.

Väärinkäytöksistä voivat viranomaiset rangaista. Sitäpaitsi Bank deutscher Länder voi ottaa pois pankilta ulkomaankauppaoikeudet. Tässä suhteessa presidentti Vocke oli kuulema erityisen ankara. Niinpä eräältäkin yli 100 v. vanhalta pankkiiriliikkeeltä otettiin armotta pois valuuttapankin oikeudet.

Meillä, kuten tunnettua, on täydellisesti luotettu liikepankkeihin, vaikka merkkejä erehdyksistä on tullut esille.

Niinpä esim. kun v.1956 alusta saatiin suurin vaivoin käytäntöön myytyjä ja ostettuja valuuttoja koskeva tilityssysteemi, todettiin, että tilitysten alkamisen jälkeenkin ainakin eräässä pankissa, n.10-15 % valuutanmyyntejä koskevista anomuksista oli jäänyt lähettämättä Suomen Pankkiin valuutan-tarkkailuosastolle ja niin ollen valuutan myynti on jäänyt epäselväksi.

Se, että täsmääkö valuuttatilititys liikepankin kirjanpidon kanssa, jää nykyisinkin itse paikalla toteamatta.

LOPPULAUSE.

Ne seikat, jotka Bank deutscher Länder'issa erikoisesti kiinnittävät vierailijan huomiota, ovat

1. hyvä ja joustava organisatio
2. hyvä tiedoitus toiminta
3. hyvä virkailijain koulutus.

Viimemainitusta johtuen onkin keskiasteen ja ylempien virkamiesten taso erikoisen korkea. Tämä koskee sekä pankki- ja liiketaloudellista puolta että myös yleistä taloudellista sivistystä. Suullinen ja kirjallinen esityskyky ovat myös hyvin kehittyneitä.

Virkailija otetaan erittäin ystävällisesti vastaan ja hänestä pidetään hyvää huolta. Kaikki halutut tiedot annetaan auliisti. Yksinpä pankin taseen kokoomuskin näytettiin pohjiaan myöten. Vanhan Reichsbankin byrokratismia ei voinut havaita nimeksikään.

Käsitykseni mukaan sopii Bank deutscher Länder erikoisen hyvin esimiesasemassa olevien virkailijoiden opintomatkan kohteeksi. Sinne menijän on kuitenkin syytä perehtyä tarkoin omaan pankkiinsa ja oman

maansa talouselämään pystyäkseen keskustelemaan ja vastailemaan kysymyksiin. Samasta syystä on hyvä perehtyä etukäteen myös Saksan taloudellisiin probleemoihin, sillä niistä luonnollisestikin tulee usein puhe.

Myös nuoremmalle virkailijalle sopivia opintokohteita on Bank deutscher Länder'issa, esim. kirjanpidon alalla. Niistä on kuitenkin syytä ottaa tarkoin selvää ennen opintomatkalle lähtöä, koska Bank deutscher Länder'in erikoislaatuisuuden takia sieltä puuttuu eräitä muissa keskuspankeissa esiintyviä toimintoja.

Sodan seurausta on, etteivät lähimmät naapurit ja Skandinaavian maat ole vielä yleisemmin lähettäneet virkailijoitaan opintomatkalle Bank deutscher Länder'iin. Itävaltaan kerrottiin olevan läheiset suhteet; käypä esim. organisatio- ja revisio-osaston esimies joka vuosi kokemuksia vaihtamassa. Kaukaisempien maiden, kuten Aasian ja Etelä-Amerikan valtioiden pankit, lähettävät jatkuvasti pankkivirkailijoita Saksaan ja erittäin myös Bank deutscher Länder'iin. Nytkin minun lähtiessäni oli siellä pakistanilainen pankinjohtaja, 1 japanilainen ja 2 korealaista korkeampaa pankkivirkailijaa.

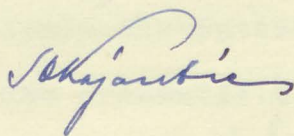
Itse puolestani totesin, että 1 kk on varsin lyhyt aika monien mielenkiintoisten ja hyödyllisten seikkojen oppimiseen ja sulattamiseen, vaikka onkin päivisin 5-7 tuntia pankissa ja vaikka ennestään suurin piirtein onkin selvillä pankkityön eri puolista. Käsitykseni mukaan olisi opintomatkalle eduksi, jos voisi samalla tutustua jonhonkin paikkakunnan hyvin organisoituun yksityispankkiin, esim. Rhein-Main Bank'iin ja ennenkaikkea paikalliseen Landeszentralbank'iin.

Saksalaisten ystävällisyydestä esimerkkinä haluaisin mainita vielä, että he jälkeen päinkin haluavat pitää vierailijan ajan tasalla antamalla julkaisujaan ja lähettämällä erikoisesti taloudellisia julkaisuja jatkuvasti. Monet osastojen esimiehet tarjoutuivat

myös henkilökohtaisesti antamaan haluttaessa postitse lisätietoja, pitäen henkilökohtaisen kosketuksen säilyttämistä tärkeänä.

Toivon lopuksi, että saamistani runsaista kokemuksista olisi hyötyä pankillemme ja että ulkomaisia opintomatkoja katsottaisiin aiheelliseksi suunnata entistä useamminkin Saksaan.

Helsingissä, 23.1.57

Saksan korkokysymyksestä.

Mielenkiintoista ja opettavaa tavalliselle pankkivirkailijallekin on Saksan korkotason viimeaikaisen vaihtelun tarkastelu. Saksassahan on Bank deutscher Länder turvautunut tähänkin aseeseen talussaan "Konjunkturüberhitzung"ia" vastaan.

Koreaboomin jälkeen (jolloin diskonttokorko v.1950 yhdellä iskulla korotettiin 4:stä 6:een prosenttiin) oli diskonttokorko vähitellen laskenut 3 %:iin. Teollisuuden voimakkaan laajentumisen ja erikoisesti rakennusteollisuuden paisumisen takia aiheutunut työllisyys oli aiheuttanut jo v:sta 1954 alkaen palkkojen ja hintojen tasaista (meikäläisiin oloihin verrattuna lievää) nousua. Kun eivät Bank deutscher Länder'in varottelut auttaneet, nosti Zentralbankrat elokuussa 1955 diskonttokorkoa $\frac{1}{2}$ %:lla $3\frac{1}{2}$ %:iin itsensä kansleri Adenauer'in vastustuksesta huolimatta.

Kun tämäkään ei tuntunut tepsivän, päätti Zentralbankrat helmikuun lopulla 1956 korottaa diskonttokorkoa edelleen 1 %:lla $4\frac{1}{2}$ %:iin. Tähän neuvoston kokoukseen oli muuten hallitus määrännyt ministerit Schäffer'in ja Erhard'in puhumaan "järkeä" Zentralbankratille ja ainakin vaatimaan päätöksen teon siirtoa 8 päivällä, johon heillä oli oikeus, mutta pahaksi onneksi pakkana oli jäädyttänyt vaihteet rautateillä, joten herrat eivät päässeet ajoissa lähtemään Bonnista. Näin kansleri Adenauer'in oli taaskin pakko alistua tapahtuneeseen tosiasiaan.

Vieläkin Bank deutscher Länder'in tarkat pankki- ym. tilastot osoittivat, ettei konjunktuurin nousun kärki ollut taittunut, vaan että monet pankitkin suorastaan sabotoivat Bank deutscher Länder'in

määräyksiä ja ohjeita. Kun ei hallituskaan pystynyt esittämään mitään positiivista ohjelmaa konjunktuurin nousun hillitsemiseksi, teki Zentralbankrat toukokuussa 1956 Adenauer'in lomalla ollessa uuden päätöksen diskonttokoron korottamisesta edelleen 1 %:lla 5½ %:iin. Tähän päätökseen oli jopa saatu ministerit Schäffer ja Erhard antamaan hyväksymisensä, mikä seikka oli johtaa mainittujen ministerien eroon kansleri Adenauer'in vaadittua heidät tilille tästä.

Mainitussa 18.5.56 pidetyssä Zentralbankratin kokouksessa päätettiin lisäksi korottaa lombard-korot 5½ %:sta 6½ %:iin. Edelleen rajoitettiin vekseliluottojen määrää asettamalla liikepankkien rediskontoille ylärajat. Varsin voimakkaasti vaikutti myös viejien diskonttaamien vientivekselien laskeminen mukaan rediskonttokontingenttiin. Tähän saakka ne olivat olleet kontingentin ulkopuolella ja viejät olivat saaneet ne diskontata ao. maissa vallitseviin halpuihin diskonttokorkoihin (esim. 1½ % sveitsiläisistä vientitrattoista). Nyt kohosi ulk.vekselien korko samaan kuin kotimaistenkin eli 5½ %:iin.

Bank deutscher Länder'issä siirrettiin vientitratat ulkomaan valuutoista kotimaiseen luotonantoon. Myöhemmin v.1956 kuluessa kiellettiin diskonttaamasta viejien trattoja ennenkuin tavara oli lähtövalmiina.

Nyt alkoivat näkyä korkotason nousun seuraukset, sekä positiiviset että negatiiviset.

Ensiksikin korkotason noustua jäi rakennusteollisuus ilman luottoja. Kävi kuten Ruotsissa syksyllä 1954, kun siellä korkotaso tehtiin "liukuvaksi" korottamalla valtion obl.lainan korkoa ½ %:lla, jolloin kaikki liikenevät pääomat sijoitettiin tähän lainaan.

Saksassa ilmestyivät pääomamarkkinoille monet suurteollisuuslaitokset 8 % obligaatioineen. Ne pystyivät edullisten vientimarkkinoiden vallitessa maksamaan näinkin korkeita korkoja. Rakennusteollisuuden 6 % "Pfandbrief'it" eivät menneet kaupaksi enää. Valtion täytyi lisätä veroetuisuuksia ja osaksi lainata omia varojaan rakennustarkoituksiin. Muuten olisivat asumiskustannukset nousseet.

Toteutui taas vanha kokemus: korkea korkokanta suosii vain niitä, jotka ovat tilaisuudessa maksamaan mitä tahansa, siis ennenkaikkea keinottelijoita. Korkojen differiointia ei pystytä saamaan aikaan pääomapulan aikana muuten kuin pakkotoimenpitein tai sitten valtion keinotekoisen tuen varassa (verohelpotuksilla ja valtion varoja lainaamalla).

Toinen epämiellyttävä seuraus Saksan korkeasta korkotasosta oli se, että ulkomainen pääoma alkoi pyrkiä eri teitä Saksaan, pakottaen ryhtymään vastatoimenpiteisiin. Viejät ottivat mielellään vastaan ennakoita tavaratoimituksistaan ja vetivät saatavansa mahdollisimman nopeasti kotimaahan. Huhut revalvatiosta lisäsivät vielä tätä liikettä. Tuoajat jäivät odottavalle kannalle. Valuuttavarannon nopea ja voimakas kasvu taas lisäsi ostovoimaa kotimaassa, vaikuttaen siten päinvastaiseen suuntaan kuin keskuspankin supistavat toimenpiteet. Vuoden 1956 loppuun mennessä kasvoi varanto n. 40 %:lla 18 mrd DM:aan.

Toisaalta on selvästi todettavissa, että korkotason huomattava nousu on vaikuttanut hillitsevästi erikoisesti rakennusteollisuuteen. Myös esim. osamaksuluotot ovat jonkin verran vähentyneet ja muun luotonannon kasvu hidastunut.

Konjunktuurin huipun taittumiseen on ilmeisesti eniten vaikut-

tanut se yrittäjien oivallus, että Bank deutscher Länder on pakotettu edellä mainituista syistä alentamaan diskonttokorkoa. Saksan sisäinen korkotaso on saatava alenemaan ulkomaiden tasolle, ennenkuin normaaleihin vapaisiin olosuhteisiin voidaan päästä. Kannattaa siis lykätä investointeja halvemman rahan ajan ollessa varmasti tulossa. Tässä odotuksessa eivät yrittäjät olekaan pettyneet. Syyskuussa 1956 alennettiin diskonttokorkoa $\frac{1}{2}$ % ja tammikuussa 1957 edelleen $\frac{1}{2}$ % $4\frac{1}{2}$ %:iin.

Nyt on vaara olemassa, että entinen villitys/palaa, jos yrittäjät alkavat uskoa, ettei lisää alennuksia tule. Bank deutscher Länder varoittaa vakavasti: luotto- ja rahapolitiikkaa ei ole tarkoitus liiaksi hellittää, vaikka "keltaista valoa" jo näytetään.

Pahamerkki on se, että hinnoissa jatkuu edelleen noususuunta. Tähän vaikuttaa tietenkin ulkomailta tapahtuva "inflation tuonti". Hinnat ulkomailla ovat inflation johdosta nousseet paljon enemmän kuin Saksassa, joten inflatio "tihkuu" raaka-aineiden ja muiden tuontitavarain hinnoissa Saksaan.

Palkkoja on v.1956 aikana myös laajoilla aloilla nostettu. Varustautuminen sotatarvetehdas- ja kasarmirakennuksineen vetää "Juliusturmissa" (Bank deutscher Länder'issä valtion tilillä) olevaa ostovoimaa liikkeeseen (sitä on 8 mrd DM "Juliusturmissa").

Saksan kokemukset näyttävät osoittavan, että nykyisessä maailmassa voidaan korkoasetta käyttää vain tilapäisenä, lyhyehkön aikaa vaikuttavana ruiskeena, jonkinlaisena hyökkäyksenä ja peräytymisenä. Silloin haitalliset vaikutukset eivät pääse vielä pysyvästi esille. Jos yrittäjät uskovat, että korkea korko jää pysyväiseksi pitemmäksi aikaa, ei investointeja lykätä, vaan kustannukset pannaan jollain

keinolla kiertämään, esim. tavaroiden hintoihin lisäämällä. Klassillisella diskonttopolitiikalla ei voida estää hintojen ja palkkojen nousua. Työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen vastuuntunnosta riippuu kaikki nykyisin. Samoin ei valtion menojen kasvuun keskuspankki pysty paljoakaan vaikuttamaan, ennenkuin poliitikot ovat ajaneet asiat katastroofin partaalle. Finanssipolitiikkaa ja rahapolitiikkaa olisi keskuspankin ja valtiovallan hoidettava yhteistoiminnassa.

Bank deutscher Länder edustaa sitä kantaa, että kaikenlaisista keinoitekoisista korkojen hajoituksista, ei-vapaista koroista olisi päästävä eroon. Korkojen olisi annettava kehittyä vapaasti, vain keskussetelipankin pitäessä ohjaksia.

BANK DEUTSCHER LÄNDER

Schematische Übersicht zum Geschäftsverteilungsplan

ZENTRALBANKRAT

Präsident des Zentralbankrats Dr.h.c. Bernard
 Stellvertretender Vorsitzender Präsident des Direktoriums
 Geheimer Finanzrat Dr.Dr.h.c. Vocke
 9 Mitglieder - Präsidenten der Landeszentralbanken

Sekretariat

DIREKTORIUM

Präsident Geheimer Finanzrat Dr.Dr.h.c. Vocke
 Vizepräsident Könneker
 6 Mitglieder als Leiter der Dezernate I - VI

Sekretariat

DEZERNATE

Dezernenten

- I Dr. Zachau
- II Dr. Benning
- III Tüngeler
- IV Dr. Emminger
- V Hartlieb
- VI Dr. Wolf

Dezernent

VII v. Schelling
 (dem Präsidenten des Direktoriums
 und seinem Stell-
 vertreter unmittelbar
 unterstellt)

HAUPTABTEILUNGEN

P	V	H	Z	Or	K	B	A	J	D	Vs	F	R	W
Personal	Verwaltung	Hauptkasse	Zahlungs- verkehr und Buchhaltung, Bilanz	Organisation und Revision	Kredit	Banken	Ausland	Internationale Organisationen und Abkommen	Devisen- bewirt- schaftung	Volkswirt- schaft und Statistik	Presse und Information, Bücherei und Archiv, Fremd- sprachendienst	Recht und Währung	Recht und Währung
Dr. Samm	Paduch	Lenbach	Bröker	Heiliger	Rahmsdorf	Dr. Eicke	Nicolai	Erbstößer	Kühne	Dr. Krämer	Dr.Frhr. von der Lippe	von Schelling	Dr. Fögen

Gliederung der Hauptabteilungen
 siehe Rückseite

Ordnung

für die höhere Prüfung im deutschen Zentralbanksystem

§ 1

Prüfungskommission und Prüfungsausschüsse

Die Prüfungskommission wird vom Zentralbankrat auf 2 Jahre berufen; sie besteht aus dem Vorsitzenden, seinem Stellvertreter und fünf weiteren Mitgliedern. Der Kommission müssen Vertreter der drei Prüfungsfächer angehören.

Die Prüfungsausschüsse werden aus Mitgliedern der Prüfungskommission sowie weiteren Mitgliedern gebildet, die von den Landeszentralbanken und der Bank deutscher Länder für zwei Jahre als Prüfer benannt werden.

Der Vorsitzende der Prüfungskommission ernennt für jede Prüfung einen Prüfungsausschuß; dieser besteht aus dem Vorsitzenden und drei Fachvertretern. Der Vorsitzende des Prüfungsausschusses muß Mitglied der Prüfungskommission sein. Dem Prüfungsausschuß muß ein Vertreter der Bank angehören, aus deren Bereich Prüfungsanwärter geprüft werden; keine Bank darf mit mehr als zwei Mitgliedern im Prüfungsausschuß vertreten sein.

Die Prüfungskommission kann eine Geschäftsordnung und Richtlinien für die technische Durchführung der Prüfungen erlassen.

§ 2

Zeit und Ort der Prüfung

Die höhere Prüfung findet bei Bedarf statt.

Die Klausurarbeiten werden am Sitz des Vorstandes der Landeszentralbank bzw. bei der Bank deutscher Länder angefertigt.

Die mündliche Prüfung findet am Sitz einer dafür bestimmten Landeszentralbank bzw. bei der Bank deutscher Länder statt. Dabei soll der Dienort der Mehrzahl der Prüflinge maßgebend sein.

§ 3

Gegenstand der Prüfung

Die höhere Prüfung erstreckt sich im Rahmen des „Plans zur Vorbereitung auf die höhere Prüfung im deutschen Zentralbanksystem“ auf die 3 Fächer

Volkswirtschaft

Organisation, Geschäfte und Dienstbestimmungen der Landeszentralbanken und der Bank deutscher Länder

Recht.

§ 4

Gang der Prüfung

Schriftliche Prüfung

Die schriftliche Prüfung besteht aus

- 1 Hausarbeit und
- 2 Klausurarbeiten.

Die Hausarbeit ist 2 Wochen nach Aushändigung des Themas dem Vorstand der Landeszentralbank bzw. dem Präsidenten des Direktoriums der Bank deutscher Länder einzureichen.

Für jede Klausurarbeit werden zwei Themen zur Wahl gestellt; für jede Arbeit stehen 8 Stunden (einschl. Übertragungszeit) zur Verfügung.

Der Vorsitzende der Prüfungskommission setzt die Themen für die Prüfungsarbeiten fest. Jede Prüfungsarbeit ist mit einer Note zu bewerten.

Die Noten werden vom Vorsitzenden des Prüfungsausschusses auf Grund der von je 2 Mitgliedern des Prüfungsausschusses abgegebenen Beurteilungen festgesetzt.

Mündliche Prüfung

Die Prüfungstermine bestimmt der Vorsitzende der Prüfungskommission. Es dürfen nicht mehr als 4 Prüflinge gemeinsam geprüft werden.

Die mündliche Prüfung dauert für jeden Prüfling mindestens 1 Stunde, höchstens 1½ Stunden. Dem Prüfling soll in jedem der 3 Prüfungsfächer mindestens einmal Gelegenheit gegeben werden, sich zusammenhängend zu äußern. Unabhängig davon hat jeder Prüfling in freier Rede ein Kurzreferat von 10 Minuten Dauer zu halten. Bei der Meldung zur höheren Prüfung schlägt der Prüfling drei Themen für ein solches Kurzreferat zur Auswahl vor. Aus diesen wählt der Vorsitzende des Prüfungsausschusses bei Beginn der mündlichen Prüfung ein Thema aus.

Die Noten für die einzelnen Fächer der mündlichen Prüfung werden vom Vorsitzenden des Prüfungsausschusses auf Grund der Beurteilungen der Mitglieder festgesetzt.

Die Prüfungen sind nicht öffentlich. Außer den Mitgliedern der Prüfungskommission können die von den Landeszentralbanken und der Bank deutscher Länder benannten Prüfer als Gäste an den mündlichen Prüfungen teilnehmen.

§ 5

Ergebnis der Prüfung

Die Leistungen des Prüflings werden in der schriftlichen und mündlichen Prüfung für die einzelnen Prüfungsfächer mit folgenden Noten bewertet:

Sehr gut	(Note 1, überragende Leistungen)
Gut	(Note 2, wesentlich über dem Durchschnitt stehende Leistungen)
Befriedigend	(Note 3, über dem Durchschnitt stehende Leistungen)
Genügend	(Note 4, ausreichende Leistungen)
Ungenügend	(Note 5, unzureichende Leistungen).

Zwischennoten sind nicht statthaft.

Die Gesamtnote der Prüfung wird vom Vorsitzenden des Prüfungsausschusses auf Grund der Teilnoten festgesetzt.

Die Prüfung ist nicht bestanden,

wenn zwei schriftliche Arbeiten mit „ungenügend“ bewertet sind (keine Zulassung zur mündlichen Prüfung),

wenn zwei Fächer der mündlichen Prüfung mit „ungenügend“ bewertet sind (Wiederholung der mündlichen Prüfung),

wenn eine schriftliche und eine mündliche Leistung mit „ungenügend“ bewertet sind, ohne daß diese sich durch mindestens

vier befriedigende oder
zwei gute oder

zwei befriedigende und eine gute Leistung

in anderen Fächern ausgleichen (Wiederholung der gesamten Prüfung),

wenn sich der Prüfling unerlaubter Hilfsmittel bedient (keine Wiederholung der Prüfung).

Die schriftliche oder die mündliche Prüfung gelten als nicht bestanden, wenn der Prüfling ohne einen nach Ansicht des Prüfungsausschusses zwingenden Entschuldigungsgrund

zur schriftlichen oder zur mündlichen Prüfung nicht erscheint oder
die schriftliche oder die mündliche Prüfung abbricht.

Die schriftliche und die mündliche Prüfung können nur je einmal wiederholt werden.

Der Vorsitzende des Prüfungsausschusses gibt dem Prüfling nach Beendigung der Prüfung die Teilnoten und die Gesamtnote bekannt. Ist die Prüfung nicht bestanden, so teilt er dem Prüfling gleichzeitig mit, ob und nach welcher Zeit die schriftliche und (oder) die mündliche Prüfung wiederholt werden können. In der Regel darf sich der Prüfling nicht später als ein Jahr nach der mündlichen Prüfung zur Wiederholung melden. Eine erneute Zulassung ist nicht erforderlich.

Über die bestandene Prüfung wird eine Bescheinigung ausgefertigt, die vom Vorstand der Landeszentralbank, der der Prüfling angehört, bzw. vom Präsidenten des Direktoriums der Bank deutscher Länder und vom Vorsitzenden der Prüfungskommission zu unterzeichnen ist. Die Bescheinigung enthält nur die Gesamtnote.

§ 6

Geschäftsführung für die Prüfungskommission

Der Bank deutscher Länder obliegt die Geschäftsführung für die Prüfungskommission. Die Reisekosten der Mitglieder der Prüfungskommission und der Prüfungsausschüsse trägt die Bank deutscher Länder.

Über die Ergebnisse der schriftlichen und der mündlichen Prüfung in den einzelnen Fächern wird vom Geschäftsführer der Prüfungskommission eine Niederschrift angefertigt, die die Teilnoten und die Gesamtnote der Prüfung enthält.

Die Prüfungsniederschrift, die schriftlichen Arbeiten und die Gutachten der Prüfer bleiben bei den Akten der Prüfungskommission. Die Vorstände der Landeszentralbanken und der Präsident des Direktoriums der Bank deutscher Länder erhalten eine schriftliche Mitteilung über die Einzelnoten und die Gesamtnote, die die Prüflinge ihres Bereichs in der Prüfung erzielt haben.

§ 7

Meldung zur Prüfung

Meldungen zur Prüfung werden von den Landeszentralbanken und der Bank deutscher Länder an die Prüfungskommission zu Händen des von der Bank deutscher Länder bestellten Geschäftsführers gerichtet.

§ 8

Verschwiegenheitspflicht

Alle mit der geschäftsmäßigen Behandlung von Prüfungsangelegenheiten befaßten Personen sind zur Verschwiegenheit verpflichtet.

Allgemeines

Der Plan soll den Kandidaten auf die höhere Prüfung als Richtlinie für die Vorbereitung dienen. Er umfasst weder Mindest- noch Höchstleistungsanforderungen und ist daher keine verbindliche Anweisung. Deren weitere Festlegung steht freilich der Prüfungsratskommission vorbehalten. Für die drei Prüfungsfächer ist ein Stoff angegeben worden, der die Basis von Wissen und Können darstellt, auf dem der Kandidat bei der höheren Prüfung des Zentralbankwesens insbesondere auf die den verschiedenen Aufgaben dieses Landes gestellt zu werden.

Der höhere Prüfungsausschuss in der Hauptabteilung Volkswirtschaft, Statistik und Recht im Bundesministerium der Finanzen, Abteilung für die Bundesbank, ist für die systematische Überwachung der Vorbereitungsarbeiten zuständig und wird durch die Prüfungsausschüsse der Landesbanken unterstützt und angeleitet werden.

Die höhere Prüfung ist auf den praktischen Dienst bei den Landesbanken und der Bundesbank ausgerichtet. Die Kandidaten sollen in der Lage sein, die Aufgaben und Geschäfte eines Bankbeamten zu erfüllen.

Plan für die Vorbereitung auf die höhere Prüfung im deutschen Zentralbanksystem

Der Plan ist in drei Hauptabteilungen gegliedert: Volkswirtschaft, Statistik und Recht. Die Vorbereitung der Kandidaten soll sich auf die praktische Arbeit im Bankdienst richten. Die Kandidaten sollen in der Lage sein, die Aufgaben und Geschäfte eines Bankbeamten zu erfüllen. Der Plan ist in drei Hauptabteilungen gegliedert: Volkswirtschaft, Statistik und Recht. Die Vorbereitung der Kandidaten soll sich auf die praktische Arbeit im Bankdienst richten. Die Kandidaten sollen in der Lage sein, die Aufgaben und Geschäfte eines Bankbeamten zu erfüllen. Der Plan ist in drei Hauptabteilungen gegliedert: Volkswirtschaft, Statistik und Recht. Die Vorbereitung der Kandidaten soll sich auf die praktische Arbeit im Bankdienst richten. Die Kandidaten sollen in der Lage sein, die Aufgaben und Geschäfte eines Bankbeamten zu erfüllen.

Die Prüfung soll in drei Teilen abgelegt werden. Der erste Teil ist die schriftliche Prüfung in Volkswirtschaft, Statistik und Recht. Der zweite Teil ist die mündliche Prüfung in Volkswirtschaft, Statistik und Recht. Der dritte Teil ist die praktische Prüfung in Volkswirtschaft, Statistik und Recht.

In der Hauptabteilung Volkswirtschaft sind die Aufgaben und Geschäfte eines Bankbeamten zu erfüllen. Die Kandidaten sollen in der Lage sein, die Aufgaben und Geschäfte eines Bankbeamten zu erfüllen. In der Hauptabteilung Statistik sind die Aufgaben und Geschäfte eines Bankbeamten zu erfüllen. Die Kandidaten sollen in der Lage sein, die Aufgaben und Geschäfte eines Bankbeamten zu erfüllen. In der Hauptabteilung Recht sind die Aufgaben und Geschäfte eines Bankbeamten zu erfüllen. Die Kandidaten sollen in der Lage sein, die Aufgaben und Geschäfte eines Bankbeamten zu erfüllen.

Der Plan ist in drei Hauptabteilungen gegliedert: Volkswirtschaft, Statistik und Recht. Die Vorbereitung der Kandidaten soll sich auf die praktische Arbeit im Bankdienst richten. Die Kandidaten sollen in der Lage sein, die Aufgaben und Geschäfte eines Bankbeamten zu erfüllen. Der Plan ist in drei Hauptabteilungen gegliedert: Volkswirtschaft, Statistik und Recht. Die Vorbereitung der Kandidaten soll sich auf die praktische Arbeit im Bankdienst richten. Die Kandidaten sollen in der Lage sein, die Aufgaben und Geschäfte eines Bankbeamten zu erfüllen.

Allgemeines

Der Plan soll den Anwärtern auf die höhere Prüfung als Richtlinie für die Vorbereitung dienen. Er enthält weder Mindest- noch Höchstanforderungen und ist daher keine verbindliche Anweisung, deren genaue Befolgung zum Bestehen der Prüfung unbedingt erforderlich wäre. Für die drei Prüfungsfächer ist ein Stoff ausgewählt worden, der dem Maß von Wissen und Kenntnissen entspricht, das ein leitender Beamter des Zentralbanksystems beherrschen muß, um den vielseitigen und wechselnden Aufgaben seines Dienstes gerecht zu werden.

Die bisher übliche Einteilung in die Hauptgebiete Volkswirtschaft, Dienstpraxis und Recht ist beibehalten, ihre Benennung, Abgrenzung und Untergliederung jedoch aus systematischen Gründen teilweise geändert worden; auch mußte der Stoff den heutigen Verhältnissen angepaßt und entsprechend ergänzt werden.

Die höhere Prüfung ist auf den praktischen Dienst bei den Landeszentralbanken und der Bank deutscher Länder abgestellt. Theoretische Kenntnisse werden in der Prüfung nur insoweit verlangt, als sie zum wirtschaftlichen und rechtlichen Verständnis der Aufgaben und Geschäfte einer Notenbank erforderlich sind. Bei der Vorbereitung auf die Prüfung kommt es also nicht so sehr darauf an, daß sich der Prüfungsanwärter möglichst viel Stoffwissen und Theorie aneignet. Er muß vielmehr in erster Linie darauf bedacht sein, den Prüfungsstoff selbständig zu durchdenken, seinen Blick für wirtschaftliche und rechtliche Vorgänge zu schärfen sowie die Zusammenhänge zu verstehen und zu begründen. Dabei empfiehlt es sich für den Prüfling, sich im mündlichen und schriftlichen Ausdruck zu üben, damit er in der Lage ist, einzelne Probleme aus dem Prüfungsstoff im freien Vortrag wie auch in den geforderten Haus- und Klausurarbeiten klar und übersichtlich darzustellen.

Bevor der Prüfling mit der Niederschrift einer Arbeit beginnt, muß er sich über Inhalt und Bedeutung des Themas klar werden und dabei bedenken, daß er es möglichst erschöpfend behandeln soll. Eine Verfehlung des Themas wiegt schwerer als kleine sachliche Unrichtigkeiten. Die Übung, in der Vorbereitungszeit einige Standardthemen auszuarbeiten, verleitet dazu, den Prüfungsaufsatz einem dieser Standardthemen, zu dem er mehr oder minder in Beziehung steht, zuzuordnen und dann den vorbereiteten Aufsatz niederzuschreiben. Vor einem solchen Vorgehen kann nicht dringend genug gewarnt werden. Ist sich der Prüfling über Sinn und Tragweite des Themas völlig im klaren, so empfiehlt es sich, eine Gliederung zu machen und an Hand dieser den Stoff zu sammeln und zu ordnen. Eine zweckmäßige und übersichtliche Gliederung, die auch in der Reinschrift wiedergegeben werden sollte, ist für eine erfolgreiche Behandlung des Themas unerlässlich. Die Einleitung soll mit einigen grundsätzlichen Bemerkungen kurz auf das Thema hinführen. Die Abschnitte des Hauptteils müssen einigermaßen gleiches Gewicht haben. Jeder neue Gedanke verdient einen neuen Absatz. Als Schluß empfiehlt sich eine kurze Zusammenfassung oder ein Ausblick, bei dem jedoch — wie auch sonst — allgemeine Redensarten zu vermeiden sind. Im übrigen muß davor gewarnt werden, zuviel Wissen anbringen zu wollen; denn dies verleitet erfahrungsgemäß zu Abschweifungen, die nicht zum Thema gehören, und beeinträchtigt dadurch den Wert der Arbeit, der nicht nach ihrer Länge bemessen wird. Geltende Gesetze sind als bekannt vorauszusetzen und brauchen deshalb in der Regel nicht wiedergegeben zu werden. In den schriftlichen Arbeiten soll, wie überhaupt in der höheren Prüfung, vor allem die Fähigkeit zu selbständigem Denken nachgewiesen werden. Die Themen dürfen daher nicht ausschließlich oder vorwiegend beschreibend behandelt werden; vielmehr soll der Prüfling zu den im Thema liegenden Problemen Stellung nehmen. Dabei braucht er nicht etwa bemüht zu sein, die Politik der ehemaligen Reichsbank oder des westdeutschen Zentralbanksystems unter allen Umständen zu rechtfertigen. Kritik ist durchaus erwünscht; nur muß sie ausreichend begründet werden.

Die Fassung soll knapp und klar sein, doch soll die Eigenart des persönlichen Stils keineswegs beeinträchtigt werden. Leere Redewendungen und unnötige Fremdwörter sind zu vermeiden. Die schriftlichen Arbeiten sollen nach Inhalt und Form so abgefaßt sein, als ob es sich um ein Gutachten für eine übergeordnete Dienststelle oder eine Arbeit für eine gute Fachzeitschrift handelt.

In dem **Literaturverzeichnis** (Anlage) sind die Fachbücher und sonstigen Quellen zusammengestellt, deren Benutzung bei der Vorbereitung auf die höhere Prüfung empfohlen wird. Ein gründliches, aber nicht zu umfangreiches, zweckmäßig eingeteiltes Studium der einschlägigen Literatur ist eine notwendige Voraussetzung für den Erfolg der Vorbereitung. Dabei wird der Prüfungsanwärter am besten zunächst mit einem allgemeinen Lehrbuch und sonstigen grundlegenden Werken beginnen und alsdann die Kenntnis der für ihn besonders wichtigen Gebiete durch Heranziehung von Spezialliteratur zu vertiefen suchen. Selbstverständlich können für die Vorbereitung auch andere als die angegebenen Bücher benutzt werden. Soweit die gewünschten Werke in den Büchereien der Landeszentralbanken oder der Bank deutscher Länder nicht vorhanden sind, mußte der Prüfungsanwärter versuchen, sie sich von anderen Büchereien (Landes- oder Stadtbibliotheken, Büchereien der Hochschulen, der Industrie- und Handelskammern usw.) zu verschaffen.

Überaus wichtig ist das kritische Lesen von Fachzeitschriften, Wirtschaftsberichten und Wirtschaftszeitungen. Dabei wird auf die Monatsberichte der Bank deutscher Länder besonders hingewiesen. Hierdurch gewinnt der Prüfling einen laufenden Ueberblick über alle wichtigen Tagesfragen und lernt dabei, sie auf Grund seines Studiums unter höheren Gesichtspunkten zu beurteilen.

I. Volkswirtschaft

Der Prüfungsanwärter hat sich mit den Grundlagen der Volks- und Betriebswirtschaft eingehend vertraut zu machen, insbesondere soweit sie erforderlich sind, um den Aufbau und das Arbeiten des Zentralbanksystems, seine Stellung innerhalb des gesamten Bankwesens und der übrigen Wirtschaft sowie die von ihm betriebene Währungs- und Kreditpolitik richtig zu verstehen.

Die volkswirtschaftlichen Grundbegriffe müssen dem Prüfling ebenso geläufig sein wie die funktionellen Unterschiede zwischen den wichtigsten Wirtschaftsordnungen. Insbesondere muß er vom Ablauf der Produktion, von der Verteilung des Sozialprodukts und vom Wesen des Preisbildungsvorgangs, vor allem im Hinblick auf die Konjunkturbewegungen, greifbare Vorstellungen besitzen. Dem Prüfling soll die Bedeutung der Finanzpolitik als Mittel der Konjunkturpolitik geläufig sein. Dagegen kann sich seine Kenntnis der Finanzwirtschaft auf den Aufbau des Steuersystems, die Bedeutung der einzelnen Steuerarten und die Grundzüge des Finanzausgleichs beschränken. Von den volkswirtschaftlichen Lehrmeinungen der Vergangenheit muß der Prüfling so viel wissen, wie zum Verständnis der gegenwärtigen wissenschaftlichen Theorien und zur wirtschaftlichen Allgemeinbildung gehört.

Mit Nachdruck wird sich der Prüfungsanwärter mit den für das Zentralbanksystem entscheidenden Problemen von Geld und Währung, Kredit und Kapital zu befassen haben, und zwar in theoretischer und historischer Hinsicht, vor allem aber unter dem Blickwinkel der praktischen Währungs- und Kreditpolitik der Gegenwart. Dabei wird erwartet, daß der Prüfling die wichtigsten Geld- und Währungstheorien beherrscht, über die einzelnen Währungssysteme in ihrem grundsätzlichen Aufbau wie auch in ihrer praktischen Verwirklichung im In- und Ausland Bescheid weiß und die Mittel der Währungspolitik in ihrer Wirkung und in ihren Grenzen darzustellen vermag. Zum Verständnis der Beziehungen zwischen Kredit, Kapitalbildung und Investition ist die Kenntnis der Vollbeschäftigungslehre und der modernen Kredittheorie erforderlich. Dem Prüfling müssen ferner die Aufgaben des Zinses, die Faktoren der Zinsbildung, das Wesen und die Wirkungsweise des Kreditmarktes und die Beziehungen zwischen dem Geld- und dem Kapitalmarkt bekannt sein. Auf dem Gebiete der Außenwirtschaft wird ein Überblick über die frühere und die jetzige Struktur des deutschen Außenhandels verlangt. Der Prüfling soll die wichtigsten Ein- und Ausfuhr Güter und ihre Hauptbezugs- und -absatzländer kennen und über die Finanzierung des Außenhandels unterrichtet sein. Die Handels- und Zahlungsbilanz, die Wechselkurse und Kaufkraftparitäten, die Formen des Devisenverkehrs und die Grundlagen der Handelspolitik müssen sowohl in ihrer allgemeinen Bedeutung als auch in ihrer praktischen Auswirkung auf die derzeitigen Beziehungen zwischen den Welthandelsländern beurteilt werden können.

Für einen leitenden Beamten des Zentralbanksystems ist selbstverständlich eine gründliche Kenntnis der Entwicklung und des Aufbaus des deutschen Bankwesens erforderlich; dabei ist die Stellung des deutschen Zentralbanksystems im Rahmen der gesamten Kreditorganisation besonders zu beachten. Entstehung und Geschichte der Notenbanken, ihr Verhältnis zum Staat, die Grundsätze der Notenausgabe und der Notendeckung müssen dem Prüfling eingehend bekannt sein. Von der Reichsbankverfassung in ihren verschiedenen Stadien führt der Weg zu dem gegenwärtigen westdeutschen Zentralbanksystem, dessen Organisation, Aufgaben und Geschäfte der Prüfling vollkommen beherrschen muß. Dabei genügt nicht die Kenntnis der einzelnen Gesetzesbestimmungen. Der Prüfling soll die Arbeitsweise des neuen Systems selbständig durchdenken und muß in der Lage sein, es mit anderen Notenbankverfassungen kritisch zu vergleichen.

Da das Zentralbanksystem die organisatorische Spitze und den letzten Kredit- und Liquiditätsrückhalt des gesamten Bankapparates bildet, ist es für den Prüfling erforderlich, Aufbau, Geschäfte und Arbeitsweise der deutschen Kreditinstitute eingehend kennenzulernen und sich mit den Ordnungsgrundsätzen des Kreditwesengesetzes vertraut zu machen.

Die Bankenstatistik soll in ihrem grundsätzlichen Aufbau und Erkenntniswert, aber auch hinsichtlich der praktischen Durchführung der Erhebungen bekannt sein. Soweit Zahlen zum Verständnis wirtschaftlicher Vorgänge notwendig sind, wird in der Regel die Kenntnis der allgemeinen Größenordnungen und der Entwicklungslinien genügen, die sich bei laufender Beobachtung der einschlägigen Statistiken weitgehend von selbst einprägen.

Voraussetzung für die Beurteilung der Erscheinungen des Wirtschaftslebens ist Verständnis der volkswirtschaftlichen Zusammenhänge und Kenntnis betriebswirtschaftlicher Grundsätze und ihrer Anwendung. Der Prüfungsanwärter wird gut daran tun, seine aus der Dienstpraxis gewonnenen Erfahrungen an Hand einer knappen Darstellung der allgemeinen Betriebswirtschaftslehre zu ergänzen und in einen geordneten Zusammenhang zu bringen. Auf Teilgebieten, die seiner praktischen Tätigkeit ferner liegen, wird er die Kenntnisse durch das Studium geeigneter Literatur vertiefen, dabei jedoch vermeiden müssen, sich in Einzelheiten zu verlieren. Es wird erwartet, daß der Prüfling über die verschiedenen Rechtsformen der Unternehmen, ihre Besonderheiten sowie ihre Bedeutung und Zweckmäßigkeit Bescheid weiß und die Arten ihrer Zusammenschlüsse kennt und zu beurteilen versteht. Ferner muß er sich mit den Fragen der Finanzierung des Betriebes näher befassen. Dabei müssen ihm die Unterschiede zwischen Eigen- und Fremdfinanzierung ebenso geläufig sein wie die einzelnen Finanzierungsformen.

Auf dem Gebiete der Bilanzkunde sollen dem Prüfling die wirtschaftliche und rechtliche Bedeutung der Bilanz, ihre verschiedenen Arten und die Grundgedanken der wichtigsten Bilanztheorien bekannt sein. Er muß ferner die Grundsätze sowie das Verfahren der Bilanzaufstellung beherrschen und über die grundsätzlichen Bewertungsvorschriften (steuerliche Bewertungsvorschriften gehören nicht zum Prüfungsstoff) sowie die Abschreibungen und ihre Bedeutung unterrichtet sein. Besonders wichtig sind die Bilanzen der Kreditinstitute als der eigentlichen Kunden der Landeszentralbanken. Diese Kenntnisse bilden die Grundlage für die Beurteilung und Auswertung von Bilanzen vom Standpunkt der Kredit gewährenden Bank und sind darum für einen leitenden Beamten unerlässlich.

Gliederung des Stoffes

A. Grundprobleme der Volkswirtschaft

1. Aufbau der Wirtschaft
2. Produktionsfaktoren
3. Einkommensbildung und Einkommensverwendung — Sparen und Investieren
4. Preisbildung (Angebot und Nachfrage)
5. Konjunkturbewegungen
6. Öffentliche Finanzwirtschaft

B. Geld, Kapital, Kredit, Währung

1. Geld und Währung
 - Geld und Geldverfassung
 - Geldwert und Geldschöpfung
 - Währung und Währungssysteme
 - Währungspolitik
 - Diskontpolitik, Mindestreservepolitik, Offen-Markt-Politik, Kreditbeschränkung — Kontrolle der Giralgeldschöpfung — Bankenliquidität
 - Störungen des Geldwesens — Inflation und Deflation
2. Kapital und Kredit
 - Begriff und Arten des Kapitals
 - Kapitalbildung
 - Konsumentensparen (Kapitalbildung aus verteiltem Einkommen)
 - Unternehmersparen (Kapitalbildung aus nicht verteiltem Einkommen)
 - Kredit, Zins und Zinsbildung
 - Kreditmarkt
 - Geldmarkt — Kapitalmarkt

C. Außenwirtschaft, Handels- und Zahlungsbilanz

1. Handelsbilanz — Leistungsbilanz — Zahlungsbilanz
2. Wechselkurse, Kaufkraftparitäten
3. Freier und gebundener Devisenverkehr
4. Außenhandelsfinanzierung
5. Handelspolitik, Meistbegünstigung, Kontingente, Liberalisierung

D. Aufbau des Kreditwesens

1. Notenbanken
 - Reichsbank — Zentralbanksystem — ausländische Notenbanken
2. Geschäftsbanken
3. Bankenaufsicht

E. Bankenstatistik

F. Betriebswirtschaftliche Fragen

1. Aufbau des Betriebes — Arbeitsablauf im Betrieb
2. Finanzierung des Betriebes
3. Bilanzkunde
 - Grundzüge der Bilanzkunde
 - Bilanzbeurteilung

II. Organisation, Geschäfte und Dienstbestimmungen der Landeszentralbanken und der Bank deutscher Länder

Im Rahmen des zweiten Prüfungsfaches soll der Prüfling einesteiis nachweisen, daß er eine gründliche Kenntnis der innerbetrieblichen **Organisation der Landeszentralbanken und der Bank deutscher Länder** besitzt. Insbesondere muß er über den Aufbau und die Aufgaben der Zweiganstalten, der Hauptverwaltung seiner Landeszentralbank und der Abteilungen der Bank deutscher Länder unterrichtet sein und eine Vorstellung davon haben, wie diese Stellen bei der Abwicklung der Geschäfte zusammenwirken. Auch soll er über die Aufgaben der Betriebskontrolle und -revision Bescheid wissen und die sinnvolle und wirtschaftliche Verwendung der dem Bankbetrieb zur Verfügung stehenden Hilfsmittel kennen.

Des weiteren hat der Prüfling in diesem Fach darzutun, daß er sich mit den **Geschäften und Dienstbestimmungen der Landeszentralbanken und den Geschäften der Bank deutscher Länder** eingehend beschäftigt hat; d. h. er muß die tägliche Dienstpraxis der Landeszentralbanken beherrschen und in großen Zügen auch mit dem besonderen Geschäftskreis der Bank deutscher Länder bekannt sein. Kernpunkt dieses Stoffgebietes ist die Bankbetriebslehre in ihrer Anwendung auf die Dienstgeschäfte der Landeszentralbanken und der Bank deutscher Länder. Erforderlich für die Vorbereitung ist die genaue Kenntnis der Dienstbestimmungen für alle Geschäftszeige; ebenso muß der Prüfling mit den „Allgemeinen Bestimmungen für den Geschäftsverkehr mit den Landeszentralbanken“ eingehend vertraut sein.

Der Prüfling wird seine im praktischen Dienstbetrieb erworbenen Kenntnisse am besten in der Weise vervollkommen, daß er die „Allgemeinen Bestimmungen für den Geschäftsverkehr mit den Landeszentralbanken“ in Verbindung mit den Bänden I—X der Dienstbestimmungen und den ergänzenden neueren Rundverfügungen und Rundschreiben systematisch durcharbeitet. Im Zusammenhang damit wird er sich auch mit den im Geschäftsverkehr verwendeten Vordrucken der Landeszentralbanken näher vertraut zu machen haben. Dabei kommt es nicht auf die Einprägung einzelner Vorschriften, sondern vielmehr darauf an, daß er die Dienstbestimmungen in ihrem Aufbau und ihrem betriebsorganisatorischen, wirtschaftlichen und rechtlichen Zusammenhang versteht.

Dem Prüfling wird empfohlen, sich nach Abschluß des Studiums der Bestimmungen Aufgaben aus den hauptsächlichlichen Geschäften zu stellen. Er muß dann in der Lage sein, z. B. ein Kreditgeschäft in seiner Abwicklung (Einreichung des Kreditantrags, Prüfung der Kreditwürdigkeit und der Eignung der angebotenen Wechsel, Sicherheitenstellung, Ankauf und Verwaltung der Wechsel, Kontrolle des Obligos, Einziehung der Wechsel) bestimmungsgemäß zu behandeln; dabei sind auch besondere Schwierigkeiten zu berücksichtigen, die sich aus der Nichteinlösung von Wechseln, dem Verlust von Wechseln beim Postversand, der Zahlungseinstellung von Einreichern und der Befriedigung aus den Sicherheiten etwa ergeben könnten. Der Prüfling wird dabei erkennen, wie eng das Gebiet der Dienstpraxis mit den übrigen Prüfungsgebieten verknüpft ist und in welchen Zweigen der Dienstpraxis er seine Kenntnis der Dienstvorschriften sowie der diesen zugrunde liegenden bankgeschäftlichen und rechtlichen Vorschriften vertiefen muß.

Der Prüfling muß ferner nachweisen, daß er die Bilanzen (einschließlich Gewinn- und Verlustrechnung) und die Ausweise der Landeszentralbanken und der Bank deutscher Länder in den einzelnen Posten wie in ihren Zusammenhängen mit der Buchhaltung versteht und kritisch beurteilen kann.

Die Beherrschung der Dienstgeschäfte, wie sie in der höheren Prüfung verlangt wird, setzt voraus, daß der Prüfling auch über die hauptsächlichlichen Bankgeschäfte der Kreditinstitute Bescheid weiß, da ihre Kenntnis für das Verstehen der Geschäftsbeziehungen zwischen den Zentralbanken und Geschäftsbanken unerlässlich ist (Anhang). Besondere Bedeutung kommt dem Kreditgeschäft zu. Dabei ist zwischen kurzfristigem und langfristigem Geschäft und seinen Arten zu unterscheiden. Von besonderer Wichtigkeit sind die Einzelheiten der Kreditgewährung; hierbei stehen die Prüfung der Kreditwürdigkeit, die Abhängigkeit des Kredits von der Leistungskraft des Kreditnehmers und die Kreditkontrolle im Vordergrund der Betrachtungen. Auf dieses Stoffgebiet bereitet sich der Prüfling am besten an Hand einschlägiger Kapitel in den angegebenen Sammelwerken und an Bilanzen von Unternehmungen verschiedener Gewerbebezüge vor. Er soll hierbei nicht Teilwissen in sich aufnehmen, sondern die gegenseitige Bedingtheit der Aktiv- und Passivgeschäfte und ihre Verflechtungen kennenlernen.

Der bargeldlose Zahlungsverkehr, insbesondere die verschiedenen Girokreise und ihre Arbeitsweise, können am besten in Zusammenhang mit dem Giroverkehr des Zentralbanksystems studiert werden. Die Mitwirkung des Zentralbanksystems am Kapitalverkehr erfordert, daß sich der Prüfungsanwärter mit den Effekten als Mittel der Kapitalbeschaffung, mit der Börse und den verschiedenen Arten der Finanzierung befaßt, bei denen die Bank ihre Hilfe zur Verfügung stellt. Beim Wertpapierverkehr müssen die beiden Grundformen, Aktien und Schuldverschreibungen, und die verschiedenen Zwischenformen nach ihrem wesentlichen Inhalt und ihrer besonderen Ausstattung sowie nach ihrer Eignung als Kapitalanlage- und Finanzierungsmittel bekannt sein.

Das Effekten- und das Depotgeschäft braucht der Prüfling nur in den Grundlagen zu kennen. Die Vorbereitung auf dieses Stoffgebiet ist am besten in Verbindung mit den für die Zentralbanken gesetzlich zulässigen Wertpapiergeschäften durchzuführen. Eine Beschäftigung mit dem Problem der Kosten und Erträge im Kapitalverkehr ist angebracht.

Gliederung des Stoffes

A. Die betriebliche Organisation der Landeszentralbanken und der Bank deutscher Länder

1. Grundprobleme der bankbetrieblichen Organisation (Übersicht)
2. Betriebsaufbau der eigenen Landeszentralbanken bzw. der Bank deutscher Länder, Organisation, Aufgaben und Zusammenwirken der Zweiganstalten, der Abteilungen der eigenen Hauptverwaltung und der Bank deutscher Länder
3. Betriebskontrolle und -revision

B. Die Geschäfte der Landeszentralbanken und der Bank deutscher Länder und die dazu erlassenen Dienstbestimmungen

1. Kassenverkehr
2. Bargeldloser Zahlungsverkehr
3. Kassenführung für den Bund, die Länder und die Körperschaften des öffentlichen Rechts
4. Diskontkredit
5. Lombardkredit
6. Devisengeschäft
7. Geschäfte am Geld- und Kapitalmarkt
8. Auftragsgeschäfte

C. Die Bilanzen der Landeszentralbanken und der Bank deutscher Länder

Anhang: Die Geschäfte der Kreditinstitute

1. Das Kreditgeschäft
 - Kurzfristiges Kreditgeschäft
 - Langfristiges Kreditgeschäft
2. Bargeldloser Zahlungsverkehr
3. Das Wertpapiergeschäft
 - Wertpapierhandel
 - Depotgeschäft
 - Emissions- und Konsortialgeschäft
 - Beteiligung bei Finanzierungen

III. Recht

Dieser Teil der Prüfungsvorbereitung erstreckt sich auf die rechtlichen Grundlagen der Währung, des Zentralbankensystems und der hauptsächlichlichen Bankgeschäfte. Juristisches Verständnis und eine juristische Allgemeinbildung sind das Ausbildungsziel. Dabei sollen nur diejenigen rechtlichen Kenntnisse erworben und gefestigt werden, die für die Tagesarbeit im höheren Dienst des Zentralbankensystems erforderlich sind. Die Beschäftigung mit schwierigen juristischen Einzelfragen erübrigt sich.

Bei der Vorbereitung können verschiedene Wege eingeschlagen werden. Um sich einen Überblick über das zu bearbeitende Gebiet zu verschaffen, kann der Prüfling mit dem Lesen, der Gliederung und danach mit der Durcharbeitung der wichtigsten Abschnitte der Gesetzestexte beginnen. Sodann empfiehlt sich zur Einprägung der Grundbegriffe und der hauptsächlichlichen Rechtssätze die Durcharbeitung kurzgefaßter allgemeinverständlicher Lehrbücher oder einschlägiger Abschnitte einer die rechtlichen Tatbestände voll würdigenden Bankbetriebslehre. Hierbei sind auch die Geschäftsbedingungen des Zentralbankensystems und der Geldinstitute zu beachten, da diese das nicht zwingende Gesetzesrecht häufig abändern oder ergänzen. Der Prüfling kann seine Vorbereitung aber ebensogut mit dem Lesen einer Einführung in die Rechtswissenschaft beginnen und mit Hilfe der in ihr behandelten Gesetzesbestimmungen in den Prüfungsstoff eindringen. In Sonderfällen können größere Kommentare oder wichtige Entscheidungen der obersten Gerichte zu Rate gezogen werden, doch soll darüber nicht das Grundziel der Vorbereitung vergessen werden, einen Überblick über die Rechtsfragen und die praktische Auswirkung der Rechtssätze zu erhalten. Mechanisches Auswendiglernen ist abzulehnen; bei der Prüfung wird nicht das Hersagen von gesetzlichen Bestimmungen, sondern das nötige Verständnis für die rechtlichen Zusammenhänge verlangt.

Erste Voraussetzung für eine ersprießliche Vorbereitungsarbeit ist die Beherrschung der westdeutschen Zentralbankengesetze als der hauptsächlichlichen Grundlage der dienstlichen Tätigkeit in den Zentralbanken. Darüber hinaus muß der Prüfling in großen Zügen über die Rechtsgrundlagen der Geschäftsbanken und der Sonderinstitute Bescheid wissen.

Die genaue Kenntnis der wichtigsten Bestimmungen des Währungsrechts wie auch des DM-Bilanzgesetzes, deren Auswirkungen im Dienst täglich zu beobachten sind, ist für den Bankbeamten unumgänglich; in Einzelfragen wird sich die Prüfungsvorbereitung jedoch nicht verlieren dürfen. Auf dem Gebiet des privaten Rechts muß der Prüfling vor allem beherrschen: die Grundbegriffe der Rechts- und Geschäftsfähigkeit, das Recht der Willenserklärung, das Vertragsrecht, die Vorschriften über Stellvertretung, Verzug, Schadensersatz, Bereicherung und Verjährung sowie über die verschiedenen Arten der besonderen Schuldverhältnisse (z. B. Kauf, Geschäftsbesorgung, Auftrag, Verwahrung, Bürgschaft). Aus dem Gebiet des Handelsrechts sind namentlich zu berücksichtigen: Arten und Entstehung von kaufmännischen Unternehmen als Einzel- oder Gesellschaftsfirmen, die verschiedenen Rechtsformen der Handelsgesellschaften, ihre Organisation, Vertretungsbefugnisse und Haftung für Verbindlichkeiten. Eine sachgemäße Handhabung des Kreditgeschäfts erfordert ferner die Beherrschung der Grundbegriffe des Sachenrechts, insbesondere des Pfand- und Hypothekenrechts, des Rechts der Sicherungsübereignung sowie die Kenntnis der verschiedenen öffentlichen Register (z. B. Grundbuch, Handelsregister). Die Bearbeitung dieses umfangreichen Gebietes verlangt die Fähigkeit, die wesentlichsten Bestimmungen, deren Kenntnis für den höheren Dienst erforderlich ist, herauszufinden, sich anzueignen und Unwesentliches auszuscheiden.

Weiter hat sich der Prüfungsanwärter über die Möglichkeit der Verfolgung von Rechten zu unterrichten. Dazu gehört, daß ihm die Arten der Gerichte, ihre Zuständigkeit, die Erhebung von Klagen, der Zahlungsbefehl und der Wechselprozeß, die Rechtsmittel und das Zwangsvollstreckungsrecht in den Grundzügen bekannt sind. Auch über das Wesen des Konkurses und des Vergleichs (bevorrechtigte Gläubiger, Absonderung und Aussonderung, Anfechtungsrecht) muß er sich Kenntnisse verschaffen.

Als Rechtsgrundlagen der Bankgeschäfte müssen die Kontokorrentbestimmungen des HGB, über die auch ein Handbuch der Bankbetriebslehre unterrichten kann, das Wertpapierrecht unter besonderer Berücksichtigung des Wechsel- und Scheckrechts und des Wertpapierbereinigungsgesetzes sowie das Depot- und Kommissionsrecht bekannt sein. Für den Lombardverkehr ist die Vertiefung der Kenntnisse über das Pfand- und Zurückbehaltungsrecht erforderlich. Dabei sind — wie überhaupt bei der Durcharbeitung der Rechtsgrundlagen der Bankgeschäfte — stets die besonderen Geschäftsbestimmungen des Zentralbankensystems heranzuziehen.

Schließlich ist von einem Beamten des höheren Dienstes zu verlangen, daß er über die staatsrechtlichen Grundlagen unseres Gemeinschaftslebens (Grundgesetz), das Devisenrecht, die Grundzüge des Steuerrechts und allgemeine Sozialprobleme unterrichtet ist.

Gliederung des Stoffes

A. Währungs- und Bankgesetze

1. Währungsgesetze
2. Gesetzliche Grundlagen des Zentralbanksystems
3. Sonstige, das Kredit- und Bankwesen betreffende Gesetze

B. Die Bestimmungen des privaten Rechts zum Geld- und Kreditwesen

1. Bürgerlich-rechtliche Bestimmungen
2. Handelsrechtliche Bestimmungen
3. Gesellschaftsrecht (Übersicht)
4. Hypotheken- und Grundbuchrecht
5. Prozeßrechtliche Bestimmungen
6. Konkurs-, Vergleichs- und Anfechtungsrecht

C. Die Rechtsgrundlagen der Bankgeschäfte

1. Recht des Geldverkehrs
 - Wechsel- und Scheckrecht
 - Recht des Kontos
 - Recht des Zahlungsverkehrs
2. Recht des Kreditgeschäfts
 - Kreditvertrag — Kreditsicherung
3. Recht des Wertpapiergeschäfts
 - Wertpapierrecht
 - Depotrecht
4. Geschäftsbestimmungen
 - Allgemeine Geschäftsbedingungen der Kreditinstitute
 - Geschäftsbestimmungen der LZB (Grünes Buch)

D. Öffentliches und Sozialrecht

1. Grundgesetz
2. Beamtenrechtliche, arbeits- und sozialwirtschaftliche Grundsätze, Personalstatut, Betriebsrätegesetz, Tarifrecht

Der Plan für die Vorbereitung auf die höhere Prüfung kann nicht erschöpfend sein. Viele Kenntnisse lassen sich nicht aus Lehrbüchern gewinnen. Das Erkennen der Zusammenhänge soll sich vielmehr aus einer interessierten Verfolgung der Vorgänge in der Praxis ergeben.

Das beigegebene **Literaturverzeichnis** dient ebenfalls nur als Richtlinie; im allgemeinen genügt bei der Durcharbeitung des in den einzelnen Kapiteln angeführten Stoffes die Verwendung eines der angegebenen Grundrisse.

Literaturverzeichnis

— Anlage zum Plan für die Vorbereitung auf die höhere Prüfung
im deutschen Zentralbanksystem —
(Die nachstehenden Werke sind beim Vorstand der LZB oder in der
Bücherei der BdL entleihbar)

Zu I. Volkswirtschaft

A. Grundprobleme der Volkswirtschaft

- Carell, Erich Allgemeine Volkswirtschaftslehre. Heidelberg 1954
Cassel, Gustav Theoretische Sozialökonomie. Leipzig 1932 (antiquarisch)
Eucken, Walter Die Grundlagen der Nationalökonomie. Godesberg 1950
Grundsätze der Wirtschaftspolitik. Bern, Tübingen 1952
Kapitaltheoretische Untersuchungen. Tübingen, Zürich 1954
Gerloff, Wilhelm Die öffentliche Finanzwirtschaft.
Bd. 1. Allgemeiner Teil. Frankfurt (Main) 1948
Bd. 2. Praktischer Teil. Frankfurt (Main) 1950
Kruse, Alfred Geschichte der volkswirtschaftlichen Theorien. München 1953 (als Nach-
schlagewerk zu benutzen)
Samuelson, Paul A. Volkswirtschaftslehre. Köln 1955
Weber, Adolf Allgemeine Volkswirtschaftslehre. Berlin 1953

B. Geld, Kapital, Kredit, Währung

- Beckhart, B. H. Banking Systems. New York 1954
Geisler, Rudolf P. Notenbankverfassung und Notenbankentwicklung in USA und West-
deutschland. Berlin 1953
Gestrich, Hans Neue Kreditpolitik. Stuttgart 1936
Kredit und Sparen. Godesberg 1947
Gleske, Leonhard Die Liquidität in der Kreditwirtschaft. Frankfurt (Main) 1954
Hahn, Albert Volkswirtschaftliche Theorie des Bankkredits. Tübingen 1930
Hennemann, H. L. Staatsfinanzwirtschaft und Zentralbankpolitik. Köln 1952
Höpker Aschoff, Herm. Geld und Gold. Jena 1939
Lütge, Friedrich Einführung in die Lehre vom Gelde. München 1948
Lukas, Eduard Geld und Kredit. Heidelberg 1951
Lutz, Friedrich Das Grundproblem der Geldverfassung. Stuttgart, Berlin 1936
Aufsatz: Über die Umlaufgeschwindigkeit des Geldes. Sonderdruck aus:
Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik. Jg. 1936. Bd. 144
Preiser, Erich Aufsätze: Sparen und Investieren. Sonderdruck aus: Jahrbücher für
Nationalökonomie und Statistik. Jg. 1944. Bd. 159
Geldschöpfung oder Sparen? Sonderdruck aus: Jahrbücher für
Nationalökonomie und Statistik. Jg. 1950. Bd. 162
Der Kapitalbegriff und die neuere Theorie. Sonderdruck aus:
Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik. Jg. 1953. Bd. 165
Schneider, Erich Einführung in die Wirtschaftstheorie.
Bd. 3. Geld, Kredit, Volkseinkommen und Beschäftigung. Tübingen 1953
Stucken, Rudolf Geld und Kredit. Tübingen 1949
Veit, Otto Volkswirtschaftliche Theorie der Liquidität. Frankfurt (Main) 1948
Deutsche Geldpolitik. Frankfurt (Main) 1950
Aufsätze: Scheinprobleme der Geldtheorie. Sonderdruck aus: Zeitschrift
für die gesamte Staatswissenschaft. Jg. 1951. Bd. 107. H. 2
Die Verantwortung der Notenbank. Aus: Weltwirtschaftliches
Archiv. Jg. 1952. Bd. 68. H. 2
Weber, Adolf Geld, Banken, Börsen. München 1955
van Zwoll, Johann Hermann Mindestreserven als Mittel der Geld- und Kreditpolitik. Berlin 1954
Untersuchung des Bankwesens 1933. Berlin 1933/34 (Bankenquôte)

C. Außenwirtschaft, Handels- und Zahlungsbilanz

- Halm, George N. Geld, Außenhandel und Beschäftigung. München 1954
Meyer, Fritz W. Der Ausgleich der Zahlungsbilanz. Jena 1938.
Beziehbar durch H. O. Holzner, Kitzingen (Main)
Der Weg zur europäischen Wirtschaftseinheit. Kitzingen (Main) 1951
Predöhl, Andreas Außenwirtschaft, Weltwirtschaft, Handelspolitik und Währungspolitik.
Göttingen 1949
Rittershausen, Heinrich Internationale Handels- und Devisenpolitik. Frankfurt (Main) 1955

D. Aufbau des Kreditwesens

Die Bank. Sammelwerk. Wiesbaden 1949
Handbuch des gesamten Kreditwesens. Frankfurt (Main) 1953
Parchmann, A. Die Reichsbank. Berlin 1933

E. Bankenstatistik

Donner, Otto Statistik. Hamburg 1942
Most, Otto Allgemeine Statistik. Minden 1953 (Studienbogen A/6)

F. Betriebswirtschaftliche Fragen

1. Aufbau und Organisation des Betriebes

Baier, Carl G. Allgemeine Betriebswirtschaftslehre. Stuttgart, Düsseldorf 1951 (Schaeffers Grundriß des Rechts und der Wirtschaft. Abt. 2. Bd. 38)
Lohmann, Martin Einführung in die Betriebswirtschaftslehre. Tübingen 1955
Mellerowicz, Konrad Allgemeine Betriebswirtschaftslehre. Berlin 1952

2. Finanzierung des Betriebes

Berger, Kurt Kreditwürdigkeitsprüfung und Kreditgutachten. Berlin 1949
Schmalenbach, Eugen Finanzierung der Betriebe. Köln, Opladen 1949/51

3. Bilanzkunde

Le Coutre, Walter Grundzüge der Bilanzkunde. Wolfenbüttel 1949
Hesse, Kurt Wie beurteilt man eine Bilanz? Hamburg 1948
Schmalenbach, Eugen Dynamische Bilanz. Köln, Opladen 1953
Birck-Neumann-von Steinsdorff Die Bankbilanz. Wiesbaden 1951

Nachschlagewerke

Handwörterbuch des Bankwesens. Hrsg.: Palyi-Quittner, Berlin 1933 (antiquarisch)
Statistisches Jahrbuch für die Bundesrepublik Deutschland

Berichte und Zeitschriften

Geschäftsberichte der Bank deutscher Länder und der Landeszentralbanken
Monatsberichte der Bank deutscher Länder
Federal Reserve Bulletins (Monatsberichte des FRS)
Zeitschrift für das gesamte Kreditwesen
Jahresberichte der BIZ

Zu II. Organisation, Geschäfte und Dienstbestimmungen der Landeszentralbanken und der Bank deutscher Länder

A. Die Betriebsorganisation der Landeszentralbanken und der Bank deutscher Länder

1. Grundprobleme der Betriebsorganisation

vgl. Literaturangaben zu I F 1

2. Betriebsaufbau der Landeszentralbanken und der Bank deutscher Länder

vgl. Literaturangaben zu III A 2 und die einschlägigen Abhandlungen in den unter I angegebenen Nachschlagewerken

3. Betriebskontrolle und -revision

vgl. Literaturangaben zu I F 1
DB I, 1 §§ 75—79

B. Die Geschäfte der Landeszentralbanken und der Bank deutscher Länder und die dazu erlassenen Dienstbestimmungen

LZB- und BdL-Gesetze

Dienstbestimmungen für die Zweiganstalten

Allgemeine Bestimmungen für den Geschäftsverkehr mit den Landeszentralbanken (Grünes Buch)

Devisenbewirtschaftungsgesetze und sonstige Vorschriften devisenrechtlichen Inhalts (Gelbes Buch)

Mitteilungen der Bank deutscher Länder

C. Die Bilanzen der Landeszentralbanken und der Bank deutscher Länder

Geschäftsberichte der Landeszentralbanken und der Bank deutscher Länder

Anhang: Die Geschäfte der Kreditinstitute

Kaeferlein, Hans Der Bankkredit und seine Sicherungen. Stuttgart 1953

Obst-Hintner Geld-, Bank- und Börsenwesen. Stuttgart 1951

Herold-Hilgermann-Das Kreditgeschäft der Banken. Hamburg 1951

Bernicken (Rozumek)

Zu III. Recht

A. Währungs- und Bankgesetze

1. Währungsgesetze

Die Gesetze zur Neuordnung des Geldwesens (Rotes Buch)

Harmening, Rudolf Währungsgesetze. München, Berlin 1955 (zum Nachschlagen bei Einzel-
fragen)

2. Zentralbankgesetze

LZB- und BdL-Gesetze; Reichsbankgesetze von 1873, 1924 und 1939

Koch-Schacht Reichsgesetzgebung über Münz- und Notenbankwesen. Berlin, Leipzig
1926—1934

3. Sonstige das Kredit- und Bankwesen betreffende Gesetze

Reichsgesetz über das Kreditwesen, Hypothekendarlehenbankgesetz, Pfandbriefgesetz (Gesetz über die
Pfandbriefe und verwandten Schuldverschreibungen öffentlich-rechtlicher Kreditanstalten), Gesetz
über den Niederlassungsbereich von Kreditinstituten, Gesetz über die Kreditanstalt für Wieder-
aufbau, Gesetz über die Landwirtschaftliche Rentenbank, Gesetz über die Deutsche Genossen-
schaftskasse, Börsengesetz

Consbruch-Möller Gesetz über das Kreditwesen mit verwandten und zugehörigen Vor-
schriften. München, Berlin 1954

B. Die Bestimmungen des privaten Rechts zum Geld- und Kreditwesen

1. Bürgerliches Recht

Bürgerliches Gesetzbuch

Wiefels, J. Bürgerliches Recht. Allgemeiner Teil. Stuttgart 1953 (Schaeffers Grund-
riß des Rechts und der Wirtschaft. Abt. 1. Bd. 1)

Bürgerliches Recht. Recht der Schuldverhältnisse.

T. 1. Allgemeines Schuldrecht

T. 2. Einzelne Schuldverhältnisse.

Stuttgart 1953 (Schaeffers Grundriß des Rechts und der Wirtschaft. Abt. 1.
Bd. 2)

Schönke, Adolf Einführung in die Rechtswissenschaft. Karlsruhe 1949

Giese, Friedrich Einführung in die Rechtswissenschaft. Wiesbaden 1949

Barchewitz, Adolf Bankrecht. Bleckede (Elbe) 1948

Molitor, Erich Schuldrecht. Allgemeiner und Besonderer Teil. München, Berlin 1948/49
(Juristische Kurzlehrbücher)

Boor, Hans Otto de Bürgerliches Recht. Allgemeiner Teil und Recht der Schuldverhältnisse.
Wiesbaden 1951 (Die Handelshochschule. R. I. 1, 2)

Hepp, Georg Bürgerliches Recht. Stuttgart 1954 (geeignet zur Wiederholung)

Scholz, Helmut Das Recht der Kreditsicherung. Berlin, Bielefeld, München 1952

2. Handelsrecht

Handelsgesetzbuch

Wiefels, J. Handelsrecht. Teil I und II. Stuttgart 1950 (Schaeffers Grundriß des Rechts
und der Wirtschaft. Abt. 1. Bd. 7)

3. Gesellschaftsrecht

Handelsgesetzbuch, Aktiengesetz, GmbH-Gesetz, Genossenschaftsgesetz, DM-Bilanz-Gesetz

Wiefels, J. Gesellschaftsrecht. Stuttgart 1951 (Schaeffers Grundriß des Rechts und
der Wirtschaft. Abt. 1. Bd. 7. T. 3)

Hueck, Alfred Gesellschaftsrecht. Berlin, München 1953 (Juristische Kurzlehrbücher)

Lehmann, Heinrich Handelsrecht. T. 2. Gesellschaftsrecht. Berlin 1949

4. Hypotheken- und Grundbuchrecht

Bürgerliches Gesetzbuch, Grundbuchordnung

Wiefels, J. Sachenrecht. Stuttgart 1953 (Schaeffers Grundriß des Rechts und der
Wirtschaft. Abt. 1. Bd. 3)

Lent, Friedrich Sachenrecht. München, Berlin 1949 (Juristische Kurzlehrbücher)

5. Prozeßrecht

Zivilprozeßordnung, Gerichtsverfassungsgesetz, Konkursordnung, Vergleichsordnung, Zwangs-
versteigerungsgesetz

Bestimmungen über das Verhalten der Bankanstalten bei Zahlungsschwierigkeiten, Vergleichs-
verfahren, Konkursen und Pfändungen (Verf. des RBD Nr. II 500 Akt. V vom 6. Januar 1937)

Lent, Friedrich Zwangsvollstreckungs- und Konkursrecht. München, Berlin 1948 (Juri-
stische Kurzlehrbücher)

Schoettke, Johannes Zivilprozeß- und Vollstreckungsrecht. München 1953

C. Die Rechtsgrundlagen der Bankgeschäfte

- Bürgerliches Gesetzbuch, Handelsgesetzbuch, Wechselgesetz, Scheckgesetz, Depotgesetz, Wertpapierbereinigungsgesetz
- Trost-Schütz Bankgeschäftliches Formularbuch. Berlin 1955
- Chenau-Repond, Julius Der Wechsel in der Praxis des Wirtschaftslebens. Stuttgart 1948
- Hueck, Alfred Recht der Wertpapiere. Berlin 1949
- Rehfeldt, Bernhard Wertpapierrecht. München 1950 (Juristische Kurzlehrbücher)
- Wiefels, J. Recht der Wertpapiere. Düsseldorf, Stuttgart 1949 (Schaeffers Grundriß des Rechts und der Wirtschaft. Abt. 1. Bd. 9)

D. Öffentliches und Sozialrecht

- Grundgesetz, Gesetz Nr. 27: Umgestaltung des deutschen Kohlenbergbaus und der deutschen Stahl- und Eisenindustrie, Gesetze Nr. 52 und 53 (nebst Allgemeinen Anordnungen und Allgemeinen Genehmigungen), Steuergesetze, z. B. Abgabenordnung, Einkommensteuergesetz, Körperschaftsteuergesetz, Wechselsteuergesetz, Kapitalverkehrsteuergesetz
- Göttel, Heinrich Steuerrecht. Düsseldorf, Stuttgart 1949 (Schaeffers Grundriß des Rechts und der Wirtschaft. Abt. 2. Bd. 39)
- Herschel, W. Arbeitsrecht. Düsseldorf 1955 (Schaeffers Grundriß des Rechts und der Wirtschaft. Abt. 1. Bd. 14)
- Maunz, Theodor Deutsches Staatsrecht. München, Berlin 1952 (Juristische Kurzlehrbücher)
- Rosen-von Hoewel, Harry von Das Grundgesetz der Bundesrepublik Deutschland. Düsseldorf, Stuttgart 1953 (Schaeffers Grundriß des Rechts und der Wirtschaft. Abt. 2. Bd. 28, 1)